

Diagnoza do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zabierzów

na lata 2016-2022

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego s.c.
D. Bieńkowska, C. Ulański, J. Szymańska

Kraków, 2016

Spis treści

Wybór obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji	3
Wprowadzenie do diagnozy.....	11
Sfera społeczna.....	13
Sfera gospodarcza	27
Sfera środowiskowa	33
Sfera techniczna.....	39
Sfera funkcjonalno - przestrzenna	45
Badania wywołane – główne wnioski.....	57
Delimitacja i charakterystyka obszarów zdegradowanych i wskazanych do rewitalizacji.....	68
Spis tabel i rysunków	80

Wybór obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji

Gmina Zabierzów jest jedną z większych gmin wiejskich województwa małopolskiego, zajmującą teren blisko 100 km² i składającą się z aż 23 sołectw. Z uwagi na tak duże zróżnicowanie gminy wybór obszarów rewitalizacji wyznaczonych na jej terenie rozpoczęto od przygotowania szczegółowego zestawienia danych obrazujących sytuację społeczną poszczególnych sołectw, a następnie przeprowadzono badanie on-line (ankieta CAWI – Computer-Assisted Web Interview) wśród radnych i sołtysów gminy Zabierzów. Działania te pozwoliły wyłonić sołectwa dotknięte największym natężeniem problemów społecznych, w granicach których wyznaczono pięć obszarów rewitalizacji. Poniżej przedstawiono wyniki analizy statystycznej obejmującej dane demograficzne, dotyczące pomocy społecznej, problemów społecznych, bezpieczeństwa oraz aktywności społecznej. W ramach analizy uwzględniono te informacje statystyczne, których przedstawienie było możliwe w podziale na wszystkie sołectwa. Łącznie analizie poddano 16 wskaźników, które z uwagi na duże zróżnicowanie liczby mieszkańców poszczególnych sołectw, w większości przypadków zostały zrelatywizowane w odniesieniu do tej informacji statystycznej (przeliczenie wskaźnika na 100 mieszkańców danego sołectwa). W zestawieniu ujęto także głosy uczestników warsztatu strategicznego¹, który odbył się 4 marca w siedzibie Samorządowego Centrum Kultury i Promocji w Zabierzowie.

Poniżej przedstawiono wyniki analizy statystycznej danych obrazujących sytuację społeczną poszczególnych sołectw w gminie Zabierzów.

¹ Uczestnicy warsztatu poproszeni zostali o dokonanie wstępnego rangowania obszarów, które ich zdaniem powinny zostać objęte Gminnym Programem Rewitalizacji.

Tabela 1. Wskaźniki obrazujące sytuację społeczną poszczególnych sołectw gminy Zabierzów.

Lp.	Miejscowość	Zestawienia, w których sołectwo wypada najmniej korzystnie (brane pod uwagę w każdej kategorii są 3 najgorsze wyniki)	DEMOGRAFIA						
			Liczba mieszkańców 2015	Liczba mieszkańców 2010	Zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 - 2015	Saldo migracji 2015	Przyrost naturalny 2015	Liczba zameldowań na pobyt stały 2015	Liczba zameldowań na 100 mieszkańców 2015
1	Aleksandrowice	3	725	738	98,2%	-5	1	13	1,79
2	Balice	3	1264	1231	102,7%	22	5	38	3,01
3	Bolechowice	2	2084	1879	110,9%	48	5	76	3,65
4	Brzezie	1	1050	957	109,7%	28	3	40	3,81
5	Brzezinka	0	663	628	105,6%	21	7	22	3,32
6	Brzoskwinia	1	903	866	104,3%	18	3	27	2,99
7	Burów	1	413	398	103,8%	13	-1	13	3,15
8	Karniowice	6	911	857	106,3%	17	-15	24	2,63
9	Kleszczów	5	356	325	109,5%	5	2	6	1,69
10	Kobylany	2	817	781	104,6%	28	1	35	4,28
11	Kochanów	1	360	346	104,0%	5	0	8	2,22
12	Młynka	1	273	243	112,3%	4	-2	7	2,56
13	Niegoszowice	1	481	478	100,6%	14	2	15	3,12
14	Nielepice	3	748	754	99,2%	20	-3	24	3,21
15	Pisary	1	675	590	114,4%	8	-1	16	2,37
16	Radwanowice	0	641	629	101,9%	6	-1	10	1,56
17	Rudawa	5	1837	1764	104,1%	45	-6	64	3,48
18	Rząska	1	2330	2293	101,6%	40	5	77	3,30
19	Szczyglice	2	644	627	102,7%	21	-3	23	3,57
20	Ujazd	2	404	368	109,8%	5	1	7	1,73

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Diagnoza dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zabierzów na lata 2016-2022

21	Więckowice	2	643	616	104,4%	17	-6	23	3,58
22	Zabierzów	4	5433	5130	105,9%	45	-4	98	1,80
23	Zelków	4	790	700	112,9%	31	1	34	4,30

Lp. Miejscowość

POMOC SPOŁĘCZNA

Lp.	Miejscowość	Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS 2015	Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej na 100 mieszkańców	Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS 2011	Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej - 2015 w stosunku do 2011	Liczba rodzin objętych pracą socjalną 2015	Liczba rodzin objętych pracą socjalną 2015 na 100 mieszkańców	Liczba rodzin objętych pracą socjalną 2010	Liczba rodzin objętych pracą socjalną 2015 w stosunku do 2010
1	Aleksandrowice	3	0,41	3	100%	5	0,69	12	42%
2	Balice	22	1,74	22	100%	16	1,27	35	46%
3	Bolechowice	6	0,29	5	120%	12	0,58	14	86%
4	Brzezie	10	0,95	12	83%	11	1,05	23	48%
5	Brzezinka	4	0,60	3	133%	5	0,75	9	56%
6	Brzoskwinia	9	1,00	7	129%	18	1,99	18	100%
7	Burów	3	0,73	1	300%	2	0,48	8	25%
8	Karniowice	17	1,87	15	113%	18	1,98	14	129%
9	Kleszczów	3	0,84	2	150%	4	1,12	7	57%
10	Kobylany	8	0,98	5	160%	6	0,73	10	60%
11	Kochanów	6	1,67	8	75%	7	1,94	10	70%
12	Młynka	0	0,00	0	-	4	1,47	5	80%
13	Niegoszowice	6	1,25	5	120%	5	1,04	11	45%
14	Nielepice	10	1,34	8	125%	10	1,34	10	100%
15	Pisary	1	0,15	2	50%	2	0,30	11	18%

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Diagnoza dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zabierzów na lata 2016-2022

16	Radwanowice	10	1,56	9	111%	9	1,40	15	60%
17	Rudawa	19	1,03	10	190%	12	0,65	19	63%
18	Rząska	18	0,77	18	100%	10	0,43	30	33%
19	Szczyglice	7	1,09	6	117%	7	1,09	9	78%
20	Ujazd	0	0,00	2	0%	1	0,25	2	50%
21	Więckowice	11	1,71	14	79%	3	0,47	26	12%
22	Zabierzów	53	0,98	47	113%	48	0,88	118	41%
23	Zelków	8	1,01	9	89%	11	1,39	14	79%

Lp. Miejscowość

PROBLEMY SPOŁECZNE

Lp.	Miejscowość	Liczba uzależnionych korzystających z pomocy społecznej 2015	Zgłoszenia problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego	Zgłoszenia problemów alkoholowych na 100 mieszkańców	Niebieskie Karty 2015	Niebieskie karty w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Uczniowie sprawiający kłopoty wychowawcze 2015	Uczniowie sprawiający kłopoty 2015 na 100 mieszkańców	Liczba dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym	Liczba dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na 100 mieszkańców
1	Aleksandrowice	0	2	0,28	2	0,28	0	0,00	1	0,14
2	Balice	2	10	0,79	3	0,24	12	0,95	18	1,42
3	Bolechowice	0	13	0,62	6	0,29	8	0,38	30	1,44
4	Brzezie	1	9	0,86	1	0,10	15	1,43	14	1,33
5	Brzezinka	0	4	0,60	2	0,30	7	1,06	9	1,36
6	Brzoskwinia	1	7	0,78	0	0,00	4	0,44	6	0,66
7	Burów	0	3	0,73	0	0,00	2	0,48	5	1,21
8	Karniowice	0	7	0,77	5	0,55	9	0,99	17	1,87

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Diagnoza dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zabierzów na lata 2016-2022

9	Kleszczów	0	7	1,97	2	0,56	3	0,84	7	1,97
10	Kobylany	1	6	0,73	2	0,24	2	0,24	8	0,98
11	Kochanów	0	2	0,56	1	0,28	0	0,00	3	0,83
12	Młynka	0	0	0,00	0	0,00	1	0,37	0	0,00
13	Niegoszowice	0	4	0,83	1	0,21	7	1,46	2	0,42
14	Nielepice	1	7	0,94	4	0,53	1	0,13	7	0,94
15	Pisary	0	4	0,59	0	0,00	6	0,89	3	0,44
16	Radwanowice	1	2	0,31	3	0,47	4	0,62	4	0,62
17	Rudawa	0	10	0,54	4	0,22	41	2,23	11	0,60
18	Rząska	2	13	0,56	5	0,21	12	0,52	16	0,69
19	Szczyglice	0	2	0,31	1	0,16	3	0,47	1	0,16
20	Ujazd	0	0	0,00	1	0,25	6	1,49	2	0,50
21	Więckowice	0	2	0,31	0	0,00	0	0,00	4	0,62
22	Zabierzów	3	38	0,70	11	0,20	67	1,23	54	0,99
23	Zelków	1	8	1,01	0	0,00	5	0,63	3	0,38

Lp. Miejscowość

BEZPIECZEŃSTWO

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

		Liczba rozbojów, kradzieży i włamań 2015	Liczba rozbojów, kradzieży i włamań na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń (pobić, oszustw, znęcania się, nietrzeźwych) 2015	Liczba zdarzeń (pobić itd.) na 100 mieszkańców	Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych 2014	Mapa aktywności lokalnej (liczba NGO sport, rekreacja, kultura)	Głosy uczestników I warsztatu strategicznego - wybór obszarów do rewitalizacji
1	Aleksandrowice	6	0,83	7	0,97	56%	1	0
2	Balice	26	2,06	68	5,38	55%	4	3
3	Bolechowice	1	0,05	20	0,96	57%	10	10
4	Brzezie	1	0,10	7	0,67	55%	0	1
5	Brzezinka	1	0,15	8	1,21	70%	0	3

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Diagnoza dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zabierzów na lata 2016-2022

6	Brzoskwinia	0	0,00	5	0,55	58%	0	0
7	Burów	0	0,00	2	0,48	55%	0	0
8	Karniowice	3	0,33	5	0,55	60%	0	3
9	Kleszczów	0	0,00	7	1,97	42%	0	5
10	Kobylany	1	0,12	3	0,37	65%	0	4
11	Kochanów	0	0,00	4	1,11	53%	0	0
12	Młynka	1	0,37	2	0,73	53%	0	0
13	Niegoszowice	0	0,00	5	1,04	53%	0	0
14	Nielepice	1	0,13	7	0,94	69%	0	0
15	Pisary	2	0,30	3	0,44	53%	0	0
16	Radwanowice	1	0,16	5	0,78	59%	0	0
17	Rudawa	2	0,11	21	1,14	52%	7	33
18	Rząska	10	0,43	26	1,12	48%	1	9
19	Szczyglice	4	0,62	8	1,24	65%	0	14
20	Ujazd	1	0,25	5	1,24	55%	0	0
21	Więckowice	2	0,31	5	0,78	62%	0	0
22	Zabierzów	27	0,50	62	1,14	48%	18	14
23	Zelków	6	0,76	2	0,25	54%	0	4

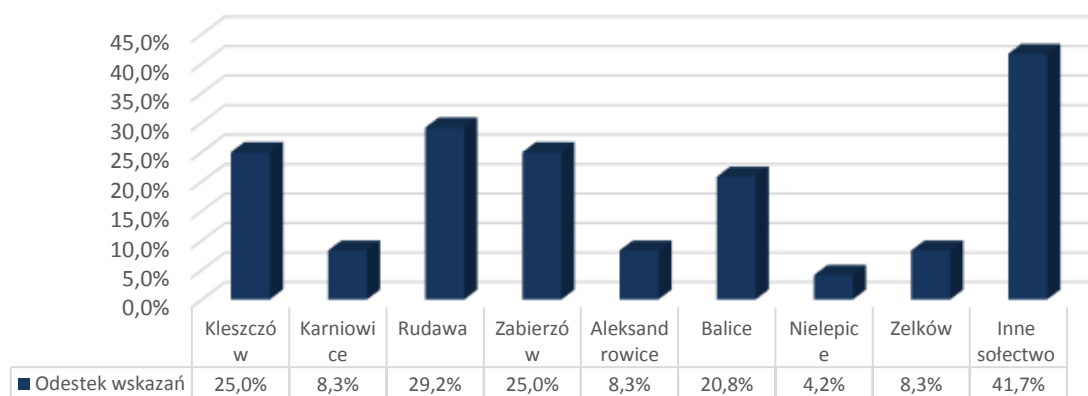
Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Dane te przedstawione zostały radnym i sołtysom Gminy Zabierzów wraz z zadanymi w formie ankiety on-line pytaniami dotyczącymi wyboru priorytetowych obszarów rewitalizacji spośród ośmiu sołectw, w których przynajmniej 3 wskaźniki wskazywały na sytuację kryzysową na tle gminy. Były to sołectwa: Kleszczów, Karniowice, Rudawa, Zabierzów, Aleksandrowice, Balice, Nielepice oraz Zelków.

Wykres 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: które sołectwa powinny zostać objęte Gminnym programem Rewitalizacji dla Gminy Zabierzów.

Źródło: Ankieta CAWI dedykowana radnym i sołtysom gminy Zabierzów, N=24, % nie sumują się do 100 z uwagi na możliwość wybrania więcej niż 1 odpowiedzi.

Wśród innych sołectw proponowanych przez respondentów do rewitalizacji wskazano: Rząską, Bolechowice, Kobylany, Ujazd, Kochanów, Więckowice, Radwanowice.

W oparciu o przedstawione wyżej dane statystyczne oraz mając na uwadze opinie wyrażone przez radnych i sołtysów gminy Zabierzów w badaniu CAWI, jako potencjalne obszary zdegradowane wybrano następujące sołectwa:

Rysunek 1. Sołectwa wybrane do objęcia działaniami rewitalizacyjnymi.

Źródło: opracowanie własne

Dokładny zakres obszarów rewitalizacji w ramach ww. sołectw doprecyzowano podczas wizji lokalnej z udziałem zespołu architektów i urbanistów, przedstawicieli Urzędu Gminy Zabierzów oraz sołtysów poszczególnych miejscowości.

Wyznaczony w ten sposób zakres obszarów rewitalizacji stał się przedmiotem badań społecznych przeprowadzonych w formie ankiety on-line i skierowanych do mieszkańców Gminy Zabierzów. Zgodnie z ich wynikami, które szerzej opisano w rozdziale *Badania wywołane – główne wnioski*, każdy z wyznaczonych obszarów rewitalizacji uzyskał społeczne poparcie. Najwięcej respondentów deklaroowało konieczność objęcia Gminnym Programem Rewitalizacji obszaru wyznaczonego na terenie sołectwa Zabierzów (70,4%), kolejno sołectw: Zelków (69,6%), Karniowice (62,4%), Rudawa (61,6%) oraz Kleszczów (55,2%).

Wprowadzenie do diagnozy

Niniejsza diagnoza stanowi podstawę sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zabierzów na lata 2016 - 2022. Zawarty w niej został opis sytuacji panującej w gminie Zabierzów w odniesieniu do sfer: **społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej.**

W obrębie gminy Zabierzów wyselekcjonowano 5 obszarów, dla których zachodzi potrzeba przeprowadzenia procesu rewitalizacji:

- **Obszar 1.** Karniowice – Rejon ulic: Modrzewiowa, Rycerska, osiedle XXXV-lecia PRL, centrum;
- **Obszar 2.** Kleszczów – Rejon: centrum miejscowości, okolice świetlicy;
- **Obszar 3.** Rudawa – Rejon ulic: Polaczka, Stroma, Zamkowa, Krótka, Konińskiego, Rudawska, Młyńska, Wyspiańskiego, centrum z rynkiem, okolice stadionu Orłąt i Zespołu Szkół;
- **Obszar 4.** Zabierzów – Rejon ulic: Poganów, Kolejowa, Sienkiewicza, Sportowa, Działkowa, Ogrodowa, Krakowska, Szkolna, Myszala, Parkowa, Wapienna, Śląska, z rejonem rynku, Dworca PKP, placu targowego, Kościoła, stadionu;
- **Obszar 5.** Zelków – Rejon ulic: Sportowa, Jana Pawła II w dolnej części.

Rysunek 2. Lokalizacja obszarów rewitalizacji w odniesieniu do granic sołectw i gminy Zabierzów.

Źródło: opracowanie własne

Żeby zapewnić możliwie najbardziej dogłębną analizę wykorzystano zarówno dane zastane, jak i opinie ekspertów. Z ogólnodostępnych źródeł danych można wymienić: BDL GUS czy OKE, jak również publiczne dokumenty. Szczegółowe informacje na temat obszarów przewidzianych do rewitalizacji pozyskano z Urzędu Gminy. Informacji udzieliły jednostki miejskie tj. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Zabierzowie czy Policja. Diagnoza zawiera opis sytuacji panującej na terenie gminy oraz w wybranych sołectwach, a w przypadku dostępności szczegółowych danych – opis w odniesieniu do poszczególnych obszarów rewitalizacji. Podczas prezentowania danych na temat sołectw zawierających obszary wskazane do rewitalizacji dla celów porównawczych wartości wskaźników odnoszono do średnich dla gminy. Analiza poszczególnych obszarów pozwoliła na uwydatnienie wewnętrznego

zróżnicowania gminy oraz zbadanie stopnia degradacji poszczególnych obszarów wskazanych do rewitalizacji.

Sfera społeczna

Zasadniczym założeniem procesu rewitalizacji jest, zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., odnowienie społecznego potencjału miast lub obszarów wiejskich. Artykuł 2 ust.1 rzeczony ustawy mówi, iż rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Kluczowa w tym aspekcie jest sfera społeczna, która powinna stanowić główne pole zmian, a wcześniej identyfikacji stanu kryzysowego. W tym zakresie, szczegółowemu badaniu zostaje poddany sposób życia mieszkańców, ich problemy oraz dysfunkcje w funkcjonowaniu w danej przestrzeni. Zgodnie z przedstawioną tezą, rozdział dotyczący sfery społecznej będzie oparty o dane w bezpośredni sposób dotyczące mieszkańców gminy Zabierzów – od zagadnień demograficznych, poprzez zagadnienia polityki społecznej, bezpieczeństwa i zdrowia po społeczną aktywność. Dogłębna analiza problemów społecznych zaobserwowanych na terenach wskazanych do procesu rewitalizacji, będzie podstawą do planowania działań naprawczych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 2. Wskaźniki podsumowujące dla sfery społecznej.

Wskaźnik	Gmina	Obszar 1 - Karniowice	Obszar 2 - Kleszczów	Obszar 3 - Rudawa	Obszar 4 - Zabierzów	Obszar 5 - Zerków
Liczba mieszkańców w 2015 r.	24445	911*	356*	147	874	790*
Zmiana liczby mieszkańców w latach 2011-2015 r.	105,40%	106,30%	109,50%	104,10%	105,90%	112,90%
Przyrost naturalny w 2015 r.	-6	-15	2	-6	-4	1
Saldo migracji w 2015 r.	456	17	5	45	45	31
Uczniowie sprawiający problemy wychowawcze przypadający na 100 mieszkańców w 2015 r.	0,96	0,99	0,84	2,23	1,23	0,63
Liczba dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym przypadająca na 100 mieszkańców w 2015 r.	0,73	1,87	1,97	0,6	0,99	0,38
Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS przypadająca na 100 mieszkańców w 2015 r.	0,98	1,87	0,84	1,03	0,98	1,01
Udział ilości rodzin zamieszkujących obszary rewitalizacji i korzystających z pomocy finansowej OPS w stosunku do obszaru całego sołectwa w 2015 r.	-	94,10%	-	26,30%	60,40%	62,50%
Liczba rodzin objętych pracą socjalną przypadająca na 100 mieszkańców w 2015 r.	0,55	1,4	0,65	0,43	1,09	0,25

Zgłoszenia problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w 2015 r.	160	7	7	10	38	8
Liczba zagrożeń przestępnych w 2015 r.	385	8	4	36	89	8
Liczba wydanych Niebieskich Kart w 2015 r.	54	3	2	1	5	0
Frekwencja w wyborach samorządowych 2014	55%	60%	42%	52%	48%	54%

Odcienie czerwonego – statystyka z dokładnością do granic obszarów rewitalizacji, odcienie niebieskiego – statystyka z dokładnością do sołectw zawierających obszary rewitalizacji.

* Dane dla obszarów zdegradowanych obejmujących całe sołectwa.

- Najliczniej zamieszkiwany jest obszar zdegradowany nr 1, następnie obszar 4 i 5. Najmniej zaludniony jest z kolei obszar nr 3. Łącznie liczba mieszkańców obszarów rewitalizacji obejmuje 12,6% mieszkańców gminy Zabierzów.
- Największy procentowy przyrost ludności w okresie 2011-2015 charakteryzuje obszar nr 5, najmniejszy zaś obszar nr 3.
- Najbardziej niekorzystny przyrost naturalny występuje na obszarze nr 1, dodatni przyrost naturalny charakteryzuje jedynie obszar nr 2 i 5.
- Najwyższe wyniki salda migracji występują dla obszarów nr 3 i 4.
- Najwyższy wskaźnik liczby uczniów sprawiających problemy wychowawcze występuje dla obszaru nr 3, natomiast wskaźnik liczby uczniów zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej charakteryzuje obszar nr 1 i 2.
- Największe zagęszczenie osób pobierających pomoc finansową z OPS zamieszkuje obszar nr 1, ten sam obszar charakteryzuje także najwyższy wskaźnik objęcia pracą socjalną.
- Najwięcej problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego zgłoszono na obszarze nr 4, tam też wystąpiło najwięcej zagrożeń przestępnych oraz wydano najwięcej Niebieskich Kart, co świadczy o niskim poziomie bezpieczeństwa obszaru oraz rozwijaniu się patologii.
- Najsłabszą aktywnością wyborczą mieszkańców charakteryzuje się obszar nr 2.

Demografia

Według stanu na koniec 2015 roku teren gminy Zabierzów zamieszkiwało 24 445 osób. W latach 2010-2015 liczba mieszkańców poszczególnych sołectw wzrastała, jednak dynamika tego wzrostu z każdym rokiem stopniowo się zmniejszała. Łącznie w latach 2011-2015 liczba mieszkańców zwiększyła się o 1 247 osób, co oznacza wzrost o 5,4%. Podobna sytuacja wystąpiła w każdym z sołectw zawierających obszary rewitalizacji – liczba mieszkańców w okresie lat 2011-2015 wzrosła. Największy wzrost odnotowano na obszarze Zelkowa (+12,9%) oraz Kleszczowa (+9,5%), przy czym sołectwa te charakteryzują się relatywnie niską liczbą mieszkańców ogółem. Na obszarze Zabierzowa przybyło aż 303 osoby w przeciągu 5 lat.

Tabela 3. Struktura ludności mieszkańców w podziale na gminę oraz sołectwa obejmujące obszary rewitalizacji (w latach 2010-2015).

Sołectwo / gmina	Liczba mieszkańców		Zmiana liczby mieszkańców w latach 2010-2015
	2010	2015	
Karniowice	857	911	106,3%
Kleszczów	325	356	109,5%
Rudawa	1764	1837	104,1%
Zabierzów	5130	5433	105,9%
Zelków	700	790	112,9%
Gmina Zabierzów	23198	24445	105,4%

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Na obszarach wydzielonych do procesu rewitalizacji w 2015 r. mieszkało 3078 osób, co stanowi 12,6% populacji gminy Zabierzów.

Tabela 4. Liczba mieszkańców zamieszkujących obszary przeznaczone do rewitalizacji w roku 2015.

Obszar	Liczba mieszkańców
Obszar 1*	911
Obszar 2*	356
Obszar 3	147
Obszar 4	874
Obszar 5*	790

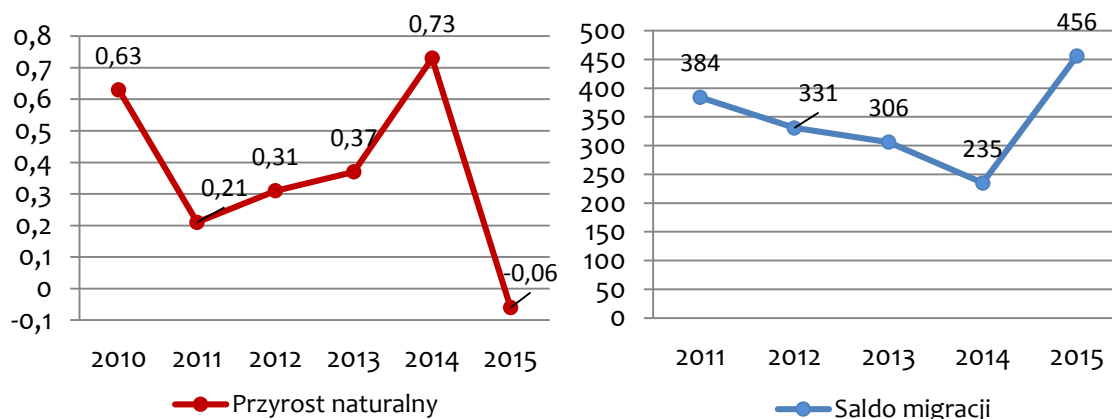
Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

* Dane dla sołectwa obejmującego obszar rewitalizacji.

W celu pogłębienia wiedzy o przyczynach wzrostu liczby ludności, analizie poddano wielkość przyrostu naturalnego oraz migracji. Przyrost naturalny jedynie w 2015 r. przyjął wartość ujemną. Natomiast w pozostałych latach analizy (2011-2014) odznaczał się wartościami dodatnimi, co oznacza, że liczba urodzeń na terenie gminy była wyższa od liczby zgonów. Trzeba zaznaczyć, że najwyższy dodatni przyrost naturalny nastąpił w 2014 r. (+73), a następnie w kolejnym roku gwałtownie spadł przyjmując wartość ujemną (-6). Natomiast saldo migracji w każdym roku było dodatnie, jego najwyższa wartość osiągnęła w 2015 r. aż 456 osób. W gminie systematycznie przybywa mieszkańców spoza jej obszaru, co dowodzi o atrakcyjności terenów z punktu widzenia wyboru miejsca zamieszkania. Warto zwrócić uwagę, że tak intensywny ruch osiedleńczy, szczególnie dla niewielkich miejscowości, generuje istotne problemy związane ze zwiększonym zapotrzebowaniem społecznym w zakresie dostępu do usług publicznych. Szybki przyrost liczby mieszkańców wiąże się bezpośrednio z koniecznością rozbudowy infrastruktury technicznej miejscowości, a także zapewnienia dostępu do infrastruktury społecznej (placówki szkolne, ochrona zdrowia, oferta czasu wolnego itp.). Dodatkowo, często faktyczna intensywność

napiływu mieszkańców na teren gminy wymyka się oficjalnym statystykom, z uwagi na to, że nie wszyscy nowi mieszkańcy meldują się pod nowym adresem zamieszkania.

Rysunek 3. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) oraz saldo ruchu wędrownego (migracji) w gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015.

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

W kontekście obszarów wybranych do rewitalizacji zauważa się niski wskaźnik przyrostu naturalnego dla obszaru Karniowic – w 2015 r. był on równy -15, co daje wynik znacznie poniżej poziomu dla gminy. Ujemny wskaźnik odnotowano także na obszarze Rudawy (-6) oraz Zabierzowa (-4). W 2015 roku na obszarze gminy Zabierzów odnotowano dodatnie saldo migracji na obszarze niemalże wszystkich sołectw. Spośród obszarów przewidzianych do rewitalizacji wyróżnia się także te, które uzyskały jedne z najwyższych wskaźników w obrębie gminy, są to: Rudawa (+45) i Zabierzów (+45). Saldo migracji dla całego obszaru gminy wyniosło +456.

Tabela 5. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) oraz saldo ruchu wędrownego (migracji) w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.

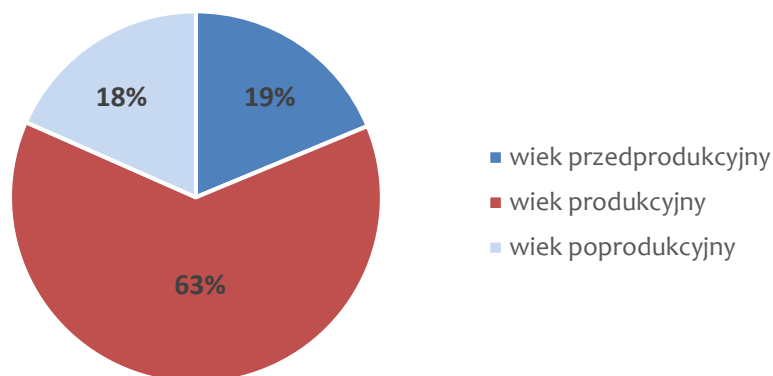
Sołectwo / gmina	Przyrost naturalny	Saldo migracji
Karniowice	-15	17
Kleszczów	2	5
Rudawa	-6	45
Zabierzów	-4	45
Zelków	1	31
Gmina Zabierzów	-6	456

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

W Polsce systematycznie maleje liczba ludzi młodych (w wieku przedprodukcyjnym), co jest konsekwencją zmniejszającego się przyrostu naturalnego. Należy jednak nadmienić, iż wzrasta liczba ludności w wieku produkcyjnym. Związane jest to z wchodzeniem na rynek pracy osób urodzonych w czasie wtórnego wyżu demograficznego. Szybko rośnie również procentowy udział osób najstarszych, czyli w wieku poprodukcyjnym. Przyczyną jest osiągnięcie wieku emerytalnego przez osoby urodzone podczas powojennego wyżu demograficznego. Na obszarze

gminy Zabierzów w 2014 r. w wieku produkcyjnym znalazło się 63% mieszkańców. W wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym znalazło się kolejno 18% i 19%. Są to wielkości zbliżone dla wyników dla powiatu krakowskiego i województwa małopolskiego.

Rysunek 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku na obszarze gminy Zabierzów w 2014 r.

Źródło: BDL 2016.

Edukacja

Poziom edukacji najwyraźniej zobrazowany jest przez zestawienie wyników egzaminów, przeprowadzanych w szkołach na danym obszarze. Wyniki egzaminów i sprawdzianów w gminie Zabierzów od lat klasyfikują się powyżej średniej powiatu, województwa, a nawet kraju. Są one porównywalne ze średnimi wynikami uczniów z Krakowa. Zróznicowanie wyników w poszczególnych latach wynika z różnego poziomu trudności zadań egzaminacyjnych, jednak średnie wyniki egzaminów pisanych przez uczniów gminy każdorazowo przewyższają średnie wyniki w w/w skalach.

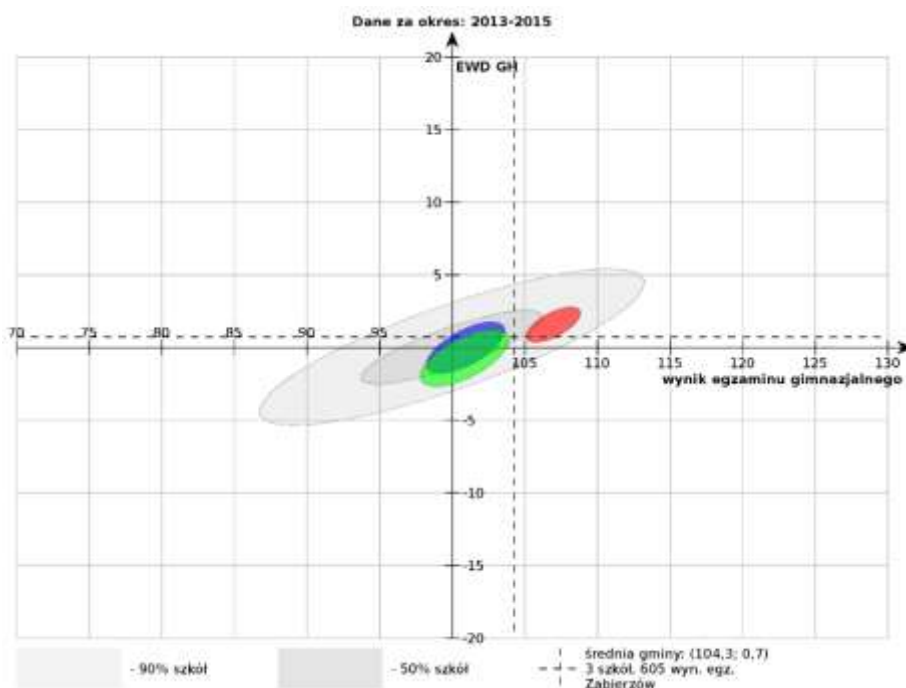
W zależności od poziomu kształcenia, weryfikuje się różne typy egzaminów. Dla szkół podstawowych bada się wyniki egzaminu po VI klasie. Biorąc pod uwagę średni wynik egzaminu w 2015 r., uczniowie gminy Zabierzów osiągnęli wysoki wynik – 76%. Na obszarach przewidzianych do procesu rewitalizacji zlokalizowane są 2 szkoły podstawowe – w Rudawie oraz Zabierzowie. Podczas gdy SP w Rudawie charakteryzuje się wynikiem egzaminu nieznacznie ponad średnią gminy (76,4), SP w Zabierzowie wynik jest znacznie niższy (72,8).

Ocenę jakości edukacji na poziomie gimnazjum dokonuje się przy pomocy analizy wyników egzaminu gimnazjalnego. Na obszarze gminy znajdują się trzy szkoły gimnazjalne, a dwie położone są w sołectwach, których obszary zostały wskazane do procesu rewitalizacji, tj. ZS Gimnazjum Rudawa i Gimnazjum Zabierzów. W 2015 r. średni wynik egzaminu dla szkół gimnazjalnych z obszaru gminy Zabierzów wyniósł 63,9%. Najwyższy poziom odnotowano w Gimnazjum Zabierzów (67,5%). ZS Gimnazjum Rudawa cechuje się średnią zbliżoną do wyniku dla gminy ogółem (63,7%). Natomiast ZS Gimnazjum Rząska zlokalizowana poza obszarem rewitalizacji prezentuje się znacznie gorzej (59,2%). Warto jednak dodać, iż na tle większych

jednostek terytorialnych, wyniki egzaminów szkół gimnazjalnych z obszaru gminy Zabierzów klasują się wokół lub powyżej średnich.

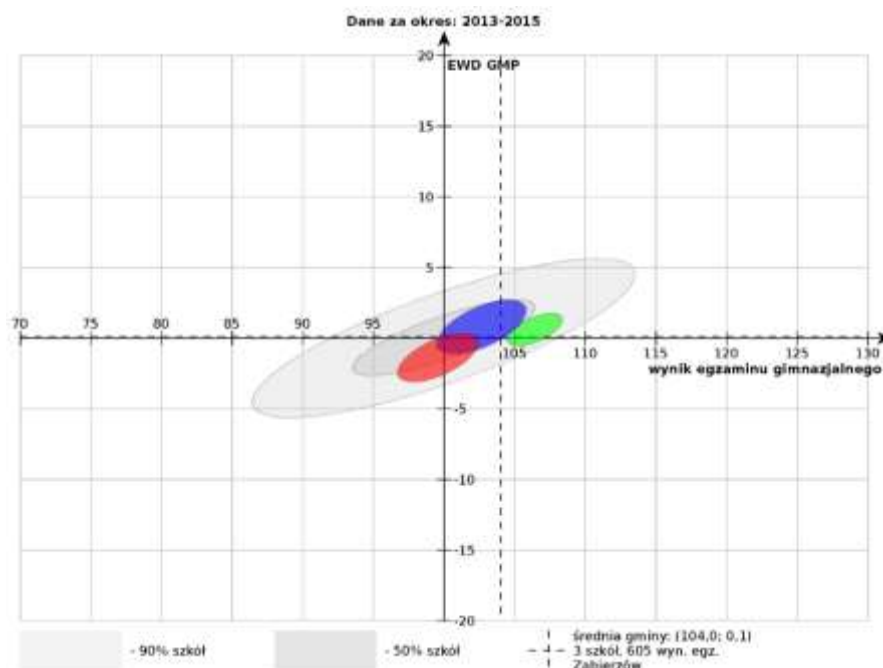
Wyniki egzaminów gimnazjalnych nie odzwierciedlają jednak w pełni jakości i efektywności kształcenia w danej szkole. Ważną dla tej sfery informacją jest faktyczny wkład szkoły w edukację uczniów. O poziomie jakości nauczania w danej szkole mówi tzw. Wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej (EDW). Pozioma oś układu współrzędnych - oś pozioma pokazuje średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego, natomiast oś pionowa to trzyletnia edukacyjna wartość dodana. Poziomą jakość kształcenia określa się na podstawie miejsca w układzie współrzędnych, które zajmuje szkoła. W zależności od pozycji wyróżnia się szkoły: sukcesu, neutralne, wspierające, szkoły wymagające pomocy oraz niewykorzystanych możliwości. Badając część humanistyczną egzaminu, zauważyć można, iż Gimnazjum w Zabierzowie wyraźnie wybija się na tle pozostałych szkół, zarówno poprzez wynik punktowy egzaminu, jak i efektywność nauczania mierzoną wskaźnikiem EDW – zgodnie z nim jest to szkoła sukcesu. Pozostałe gimnazja w Rudawie i Rzęsce plasują się na podobnym, średnim poziomie i zdefiniowane są one jako szkoły neutralne (tj. statystycznie przeciętne). Natomiast część matematyczno-przyrodnicza wskazuje na różnorodność poziomu szkół gimnazjalnych względem siebie. Najwyższy wskaźnik EDW osiąga w tym wypadku ZS Gimnazjum Rudawa, natomiast najwyższy wynik egzaminu – Gimnazjum Zabierzów. Wskaźnik EDW wskazuje na konieczność położenia większego nacisku na lepszą efektywność nauczania w ZS Gimnazjum Rudawa ogółem.

Rysunek 5. Wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej dla gimnazjów z obszaru gminy Zabierzów za okres 2013 – 2015 - część humanistyczna.

Źródło: ewd.edu.pl; niebieski – ZS Gimnazjum Rzęska, zielony - ZS Gimnazjum Rudawa, czerwony - Gimnazjum Zabierzów

Rysunek 6. Wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej dla gimnazjów z obszaru gminy Zabierzów za okres 2013 – 2015 - część matematyczno-przyrodnicza.

Źródło: ewd.edu.pl; czerwony – ZS Gimnazjum Rzęska, niebieski - ZS Gimnazjum Rudawa, zielony – Gimnazjum Zabierzów

Główne problemy wychowawcze identyfikowane wśród uczniów szkół na terenie gminy Zabierzów to: wagary, nieprzestrzeganie norm społecznych, trudności w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami, zachowania agresywne. Wśród uczniów zaobserwowano problemy wynikające z nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny oraz stosunkowo często występujące – ogólne problemy wychowawcze. Z danych statystycznych wynika, że najwięcej uczniów sprawiających problemy wychowawcze w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowuje się na obszarze Rudawy – jest to również zdecydowanie najwyższy wskaźnik wśród sołectw gminy Zabierzów. Przewyższenie średniego poziomu wskaźnika dla gminy (0,96) występują także na obszarze Karniowic (0,99) i Zabierzowa (1,23). Z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, dzieci objęte tymi problemami zgłaszane są do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Spośród sołectw gminy Zabierzów, to właśnie wśród obszarów przewidzianych do rewitalizacji odnotowuje się najwyższe wskaźniki w tym zakresie – Kleszczów (1,97), Karniowice (1,87). Dane statystyczne wyraźnie pokazują, że na obszarach przewidzianych do rewitalizacji odnotowuje się liczne problemy społeczne, które bezpośrednio dotyczą dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Jest to zjawisko wymagające szczególnej uwagi i podjęcia stosownych działań.

Tabela 6. Uczniowie sprawiający problemy wychowawcze w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.

Sołectwo / gmina	Uczniowie sprawiający problemy wychowawcze		Liczba dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym	
	os.	os./100 mieszk.	os.	os./100 mieszk.
Karniowice	9	0,99	17	1,87
Kleszczów	3	0,84	7	1,97
Rudawa	41	2,23	11	0,60
Zabierzów	67	1,23	54	0,99
Zelków	5	0,63	3	0,38
Gmina Zabierzów	155	0,96	118	0,73

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Pomoc społeczna:

Stopa bezrobocia na terenie powiatu krakowskiego plasuje się poniżej średniej dla województwa i kraju. W 2015 r. na terenie gminy Zabierzów zamieszkiwało 637 osób bezrobotnych, w tym 317 kobiet (49,8%). Na przestrzeni lat 2011-2015 obserwujemy niestabilny trend zmiany ilości osób pozostających bez pracy. Niewątpliwie, stosunkowo niska stopa bezrobocia na terenie gminy związana jest m.in. z obecnością centrum biurowego Kraków Business Park zlokalizowanego w Zabierzowie, a także bliskością dużego ośrodka miejskiego jakim jest Kraków.

Należy jednak wspomnieć, iż w kontekście sytuacji lokalnego rynku pracy niepokojącym zjawiskiem jest duży udział osób długotrwale bezrobotnych, których na koniec 2015 r. odnotowano 348 osób, co stanowi 54,6% osób bezrobotnych ogółem. To właśnie ta grupa społeczna potrzebuje największego wsparcia w odnalezieniu się na rynku pracy. Długi okres pozostawania bez pracy w znaczny sposób utrudnia powrót do aktywności zawodowej, jest także niejednokrotnie przejawem innych problemów i patologii społecznych. Dodatkowo, 33,1% osób bezrobotnych to mieszkańcy powyżej 50 roku życia, a zatem to grupa wymagająca szczególnych form aktywizacji zawodowej.

Brak zatrudnienia często determinuje konieczność pobierania świadczeń pomocy społecznej przez osoby znajdujące się w złej sytuacji materialnej. W 2015 r. ze świadczeń socjalnych skorzystało 157 mieszkańców i mieszanek gminy, co było wynikiem aż o 10% wyższym niż 5 lat wcześniej. Wśród sołectw, na terenie których wskazano potencjalne obszary rewitalizacji, liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej najbardziej wzrosła w Rudawie (190% stanu z 2010 r.) oraz Kleszczowie (150%). Spadek liczby rodzin przyjmujących pomoc finansową z GOPS nastąpił jedynie w Zelkowie (89%). Badając jednak wskaźnik liczby rodzin korzystających z pomocy finansowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców, wyraźnie najwyższą wartość odnotowuje się dla obszaru Karniowic (1,87). Również dla obszaru Karniowic stwierdza się największą liczbę rodzin objętych pracą socjalną przypadających na 100 mieszkańców – wskaźnik ten osiągnął wartość 1,98, co znacznie przewyższa średni wskaźnik dla gminy (0,84). Poniżej wskaźnika dla gminy znalazł się jedynie obszar Rudawy (0,65).

Tabela 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS oraz rodziny objęte pracą socjalną w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.

Sołectwo / gmina	Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS			Liczba rodzin objętych pracą socjalną		
	os.	os./100 mieszk.	Stosunek % do 2011 r.	os.	os./100 mieszk.	Stosunek % do 2010 r.
Karniowice	17	1,87	113%	18	1,40	1,98
Kleszczów	3	0,84	150%	4	0,65	1,12
Rudawa	19	1,03	190%	12	0,43	0,65
Zabierzów	53	0,98	113%	48	1,09	0,88
Zelków	8	1,01	89%	11	0,25	1,39
Gmina Zabierzów	157	0,98	110%	135	0,55	0,84

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Analizując obszary rewitalizacji zauważyć można, iż są one często zamieszkiwane przez osoby borykające się z problemami społecznymi. Najgorsza sytuacja panuje na obszarze nr 1 – aż 16 rodzin korzysta z pomocy finansowej OPS, co stanowi 94,1% wszystkich rodzin korzystających z tego typu pomocy na obszarze sołectwa. Relatywnie zła sytuacja panuje również na obszarze nr 4 i 5, gdzie udział rodzin pobierających świadczenia oscyluje w granicach 60% wszystkich rodzin objętych wsparciem w danym sołectwie.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS zamieszkująca obszary rewitalizacji w 2015 r.

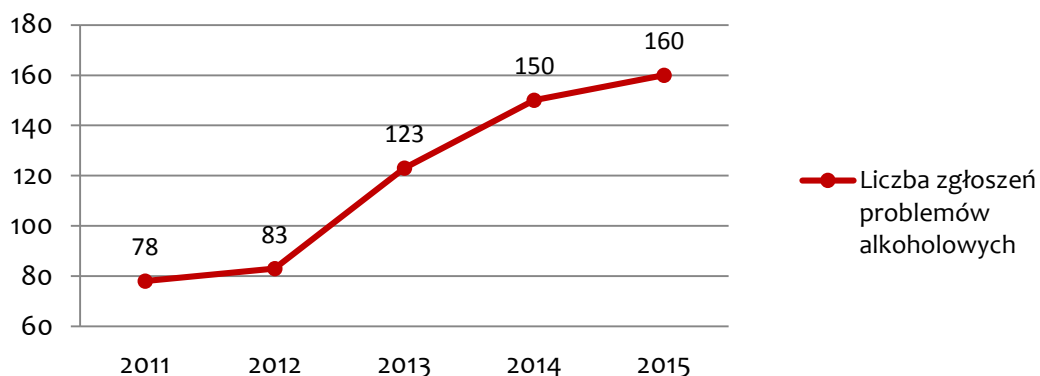
Obszar	Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS	
	os.	udział % sołectwa
Obszar 1	16	94,1%
Obszar 2	3*	-
Obszar 3	5	26,3%
Obszar 4	32	60,4%
Obszar 5	5	62,5%

*W przypadku obszaru 2 dane zostały uwzględnione dla całości sołectwa

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Jednym z istotnych problemów społecznych, przybierającym w ostatnich latach na sile, jest uzależnienie od alkoholu. W gminie Zabierzów w 2015 r. odnotowano 160 zgłoszeń problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego. Warto zaznaczyć, że corocznie liczba tego typu zgłoszeń wzrasta, a w przeciągu 5 lat zwiększyła się ona w gminie ponad dwukrotnie.

Rysunek 7. Zgłoszenia problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w gminie Zabierzów w latach 2011– 2015.

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Analogiczna sytuacja w zakresie zjawiska alkoholizmu dotyczy poszczególnych sołectw, na terenie których zlokalizowane są obszary rewitalizacji. Najwyższe w gminie wskaźniki liczby zgłoszeń problemów alkoholowych w stosunku do liczby mieszkańców dotyczą dwóch obszarów rewitalizacji – obszaru nr 2 (Kleszczów) i obszaru nr 5 (Zelków). W sołectwach tych odnotowano kolejno 1,97 i 1,01 zgłoszeń na 100 mieszkańców i jest to zdecydowanie więcej niż wynosi średnia dla gminy (0,65). Pośród pozostałych obszarów rewitalizacji jedynie w Rudawie (obszar nr 3) wskaźnik ten był niższy niż średniogminny, podczas gdy na obszarze 1 i 4 były to wartości nieco od niego wyższe (odpowiednio 0,77 i 0,7).

Tabela 9. Zgłoszenia problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.

Sołectwo / gmina	2011	2012	2013	2014	2015
Karniowice	1	4	4	11	7
Kleszczów	1	0	2	4	7
Rudawa	6	6	9	11	10
Zabierzów	15	22	29	37	38
Zelków	2	4	5	7	8
Gmina Zabierzów	78	83	123	150	160

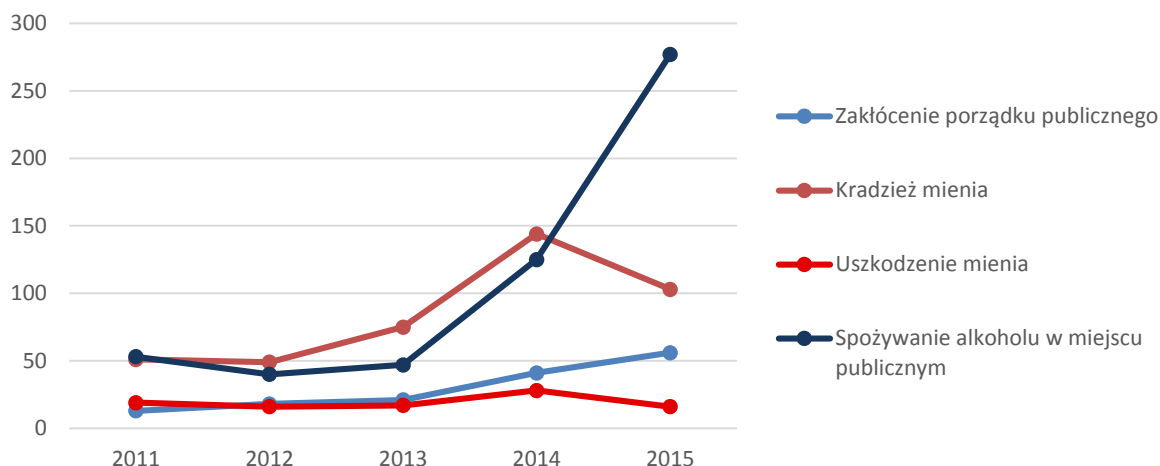
Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Bezpieczeństwo:

Podmiotem dbającym o bezpieczeństwo na terenie Gminy Zabierzów jest Policja. Analizując liczbę wykroczeń na terenie gminy na przestrzeni lat, wyraźnie można zaobserwować tendencję zwyżkową. Bardzo duży wzrost charakteryzuje kategorię wykroczeń związanych ze spożywaniem alkoholu w miejscach publicznych. W 2015 r. w gminie Zabierzów wypisano z tego tytułu 277 mandatów, co jest liczbą ponad dwukrotnie wyższą w stosunku do roku poprzedniego. Niepokojąca jest także duża liczba kradzieży na obszarze gminy, która przekłada się bezpośrednio

na mniejsze poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, w tym szczególnie osób nowo osiedlających się na terenie gminy, jak również osób przejezdnych.

Rysunek 8. Wykroczenia w gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015.

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Według statystyk policyjnych za 2015 r. w sołectwach zawierających obszary przeznaczone do rewitalizacji głównymi zagrożeniami były: pobicia, oszustwa, znęcania oraz nietrzeźwi. Trzeba zaznaczyć, iż odnotowano liczne kradzieże oraz włamania, szczególnie na obszarze Zabierzowa oraz Rudawy.

Tabela 10. Stan zagrożeń związanych z przestępczością w sołectwach obejmujących obszary rewitalizacji i w gminie Zabierzów w 2015 r.

Sołectwo / gmina	Rozboje	Kradzieże	Włamania	Inne: pobicia, oszustwa, znęcania, nietrzeźwi	Razem
Karniowice	0	2	1	5	8
Kleszczów	0	0	1	3	4
Rudawa	0	3	7	26	36
Zabierzów	0	14	13	62	89
Zelków	0	0	6	2	8
Gmina	0	48	50	287	385

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

W oparciu o wskaźniki relatywizowane w stosunku do liczby mieszkańców, jedno z najwyższych w gminie zagrożeń rozbojami, kradzieżami i włamaniami dotyczy obszaru 4 – Zelkowa, natomiast zdarzenia takie jak pobicia, oszustwa, znęcanie się, nietrzeźwi są szczególnie widoczne na obszarze 2 – Kleszczów.

O bezpieczeństwie na obszarach przewidzianych do rewitalizacji można wnioskować również na podstawie zestawienia liczby wykroczeń i interwencji domowych. W liczbach bezwzględnych najwięcej wykroczeń popełniono w miejscowości Zabierzów, która zawiera w sobie ściśle

centrum gminy, jest też sołectwem najliczniej zamieszkałym, ale i najczęściej odwiedzanym przez innych mieszkańców i licznych przejezdnych, choćby ze względu na obecność „Zabierzów Business Park” na jego terenie. Sołectwem, w którym w 2015 r. odnotowano najwięcej interwencji domowych dotyczących przemocy był również Zabierzów, gdzie wydano aż 11 Niebieskich Kart (NK). Analizując sytuację obszarów rewitalizacji, w przeciągu 5 lat najwięcej Niebieskich Kart wydano w 2014 r., wówczas najwięcej kart wydano na obszarze nr 3 oraz 4. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, iż obszary wyznaczone do rewitalizacji charakteryzują się dużym procentowym udziałem wydawanych NK w obrębie sołectw, co świadczy o nagromadzeniu problemów społecznych w granicach tych obszarów. Na tle gminy szczególnie sołectwo Karniowice i Kleszczów charakteryzują się bardzo wysokimi wskaźnikami liczby wydanych kart w stosunku do liczby mieszkańców. W 2015 roku było to odpowiednio 0,56 i 0,55, podczas gdy w całej gminie wskaźnik ten wyniósł 0,22.

Tabela 11. Liczba wydanych Niebieskich Kart na obszarach rewitalizacji w latach 2011-2015.

Obszar	2011	2012	2013	2014	2015
Obszar 1	0	2	3	5	3
Obszar 2	0	0	0	0	2
Obszar 3	0	0	0	6	1
Obszar 4	1	4	4	6	5
Obszar 5	0	3	3	2	0

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Aktywność społeczna

Przejawem poziomu kapitału społecznego na danym terytorium jest liczba różnego typu organizacji społecznie użytecznych, czyli organizacji pożytku publicznego oraz fundacji, stowarzyszeń etc. Na terenie gminy Zabierzów w 2015 r. funkcjonowało 56 organizacji pozarządowych, co świadczy o stosunkowo wysokim poziomie kapitału społecznego. Działania wspomnianych organizacji dotyczyły głównie takich dziedzin jak: sport, kultura oraz turystyka.

Innym miernikiem lokalnego zaangażowania mogą być również dane dotyczące frekwencji wyborczej. W gminie Zabierzów jako niepokojący może być odczytywany niski wskaźnik frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych w stosunku do wyborów do Parlamentu Europejskiego i wyborów prezydenckich. To właśnie w wyborach samorządowych mieszkańcy decydują bowiem o kierunkach rozwoju gminy, a co za tym idzie również i swojego najbliższego otoczenia. Spośród sołectw, w ramach których wyznaczono obszary rewitalizacji, jedynie w Karniowicach (60%) wskaźnik frekwencji w wyborach samorządowych był wyższy niż w przypadku wyborów do PE i wyborów prezydenckich. Najniższy poziom zainteresowania decydowaniem o sprawach lokalnych, wyrażony uczestnictwem w wyborach samorządowych, odnotowano w miejscowości Kleszczów (42%) oraz Zabierzów (48%), podczas gdy średnia dla gminy wyniosła 55%.

Tabela 12. Frekwencja wyborcza w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w wyborach samorządowych w 2014 r.

Sołectwo / gmina	Wybory samorządowe 2014
Karniowice	60%
Kleszczów	42%
Rudawa	52%
Zabierzów	48%
Zelków	54%
Gmina Zabierzów	55%

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Wnioski dla sfery społecznej:

- We wszystkich obszarach rewitalizacji zauważa się wzrost liczby mieszkańców na przestrzeni lat, co spowodowane jest głównie dodatnim saldem migracji. W 2015 r. odnotowano niekorzystny wskaźnik przyrostu naturalnego na obszarze nr 1 - znacznie poniżej średniej dla gminy.
- Na obszarach wskazanych do procesów rewitalizacji zauważa się liczne problemy społeczne występujące już w wieku szkolnym (problemy wychowawcze, dzieci objęte pomocą Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej). W tym zakresie najbardziej zagrożone są obszary nr 1, 2 oraz 3 – wskaźniki dla tych obszarów stanowią krotność wielkości średniego wskaźnika dla gminy.
- Wynik egzaminu po VI klasie SP w większości obszarów wskazanych do rewitalizacji znajduje się poniżej średniej dla gminy, jednak nadal jest to wysoki wynik na tle województwa oraz kraju.
- Wynik egzaminu gimnazjalnego wypada korzystnie, również na tle powiatu, województwa, kraju i jest on wyższy niż w przypadku Gimnazjum spoza obszarów rewitalizacji (Rząska).
- Ze względu na duże zagęszczenie osób korzystających z pomocy społecznej sugeruje się objąć Gminnym Programem Rewitalizacji przede wszystkim obszary nr 1, 4 i 5.
- Duża liczba zagrożeń związanych z przestępczością wymaga podjęcia działań zmierzających do wzrostu bezpieczeństwa na obszarze nr 4. Jest to szczególnie ważne ze względu na usytuowanie na tym obszarze centralnych funkcji i usług gminnych oraz bliskość „Zabierzów Business Park”, co determinuje dużą liczbę osób przyjezdnych. Dodatkowo należy podjąć działania zmierzające do obniżenia ilości zdarzeń przestępnych na wszystkich obszarach wskazanych do rewitalizacji, gdyż ich liczba systematycznie wzrasta.
- Na obszarze nr 4 odnotowuje się bardzo duży wzrost przypadków spożywania alkoholu w miejscach publicznych, co łączy się również z występowaniem problemów alkoholowych wśród mieszkańców (odnotowano tu największą liczbę zgłoszeń problemów alkoholowych w gminie).
- Największe nasilenie problemów związanych z przemocą w rodzinie występuje na obszarze nr 4, gdzie wydano najwięcej Niebieskich Kart (dowodzących przemocy domowej) oraz na

obszarach nr 1 i 2, gdzie stosunkowo niewielka liczba bezwzględna wydanych kart w odniesieniu do liczby mieszkańców tych sołectw, przekłada się na istotne na tle średniej dla gminy problemy lokalne.

- Gminę charakteryzuje niekorzystna struktura bezrobocia – osoby długotrwale bezrobotne stanowią 54,6% bezrobotnych, a powyżej 50 roku życia znajduje się 33,1% osób bezrobotnych.
- Niska frekwencja w wyborach samorządowych charakteryzująca obszar nr 2, świadczyć może o niskim poziomie lokalnego zaangażowania mieszkańców tego obszaru.

Sfera gospodarcza

Stan lokalnej gospodarki w znaczący sposób wpływa na rozwój społeczno-ekonomiczny danego obszaru. Z pozoru niewielkie zmiany ekonomiczne na szczeblu lokalnym stwarzają duże szanse na wzrost tempa procesów gospodarczych, ale i społecznych. Kondycja lokalnej gospodarki oddziałuje na mieszkańców, determinując poziom ich zamożności oraz wpływając na kondycję finansową gminy (korzyści płynące z podatków). Celem niniejszego rozdziału będzie analiza i ocena sytuacji gospodarczej obszarów wskazanych do objęcia procesami rewitalizacyjnymi pod kątem charakteru lokalnej gospodarki oraz przedsiębiorczości mieszkańców.

Tabela 13. Wskaźniki podsumowujące dla sfery gospodarczej.

Wskaźnik	Gmina	Obszar 1 - Karniowice	Obszar 2 - Kleszczów	Obszar 3 - Rudawa	Obszar 4 - Zabierzów	Obszar 5 - Zelków
Liczba podmiotów gospodarczych w 2015 r.	3127	94	31	179	938	93
Liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2015 r.	127,9	103,2	87,1	97,4	172,6	117,7
Przedsiębiorcy (indywidualna działalność gospodarcza oraz wspólnicy spółek cywilnych) w 2015 r.	200	6	3	11	51	13
Udział sektora prywatnego	98,30%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w strukturze sektorów gospodarczych w 2015 r.	1,10%	0%	3,20%	2,80%	0,60%	3,20%
Udział przemysłu i budownictwa w strukturze sektorów gospodarczych w 2015 r.	22,60%	18,10%	25,80%	30,20%	20,80%	16,10%
Udział usług w strukturze sektorów gospodarczych w 2015 r.	76,30%	81,90%	71,00%	67,00%	78,60%	80,60%
Średnia cena wynajmu lokalu użytkowego [zł/m ²] w 2015 r.	38,1	b.d.	b.d.	27,26	32,36	16,38

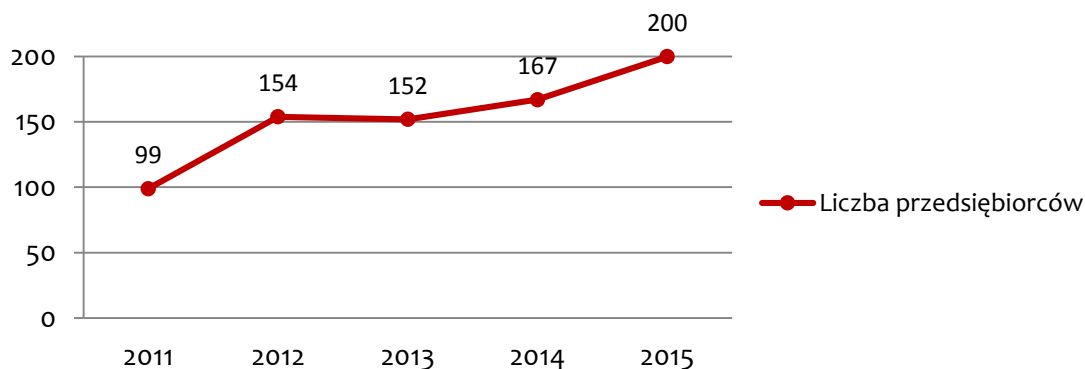
*Odcienie niebieskiego – statystyka z dokładnością do sołectw zawierających obszary rewitalizacji.

- Najwyższy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców występuje na obszarze nr 4, wskaźnik poniżej średniej dla gminy dotyczy wszystkich pozostałych obszarów, a szczególnie niski charakteryzuje obszar nr 2.
- Najwyższy udział I sektora gospodarki (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo) odnotowuje się na obszarach nr 2 i 5, sektor ten nie występuje w ogóle na obszarze nr 1.
- Największy udział II sektora gospodarki (przemysł i budownictwo) charakteryzuje obszar nr 3, najniższy – obszar nr 1 i 5.
- Sektor III (usługi) osiąga wysokie wartości (przewyższające średni wskaźnik dla gminy) na obszarach nr 1, 4 i 5.
- Średnie ceny za wynajem 1 m² lokali użytkowych znajdują się poniżej średniej dla gminy, najniższe ceny odnotowuje się na obszarze Zelkowa.

Gmina Zabierzów charakteryzuje się relatywnie silnym potencjałem gospodarczym, wynikającym przede wszystkim z korzystnego położenia w województwie (bliskość Krakowa – stolicy regionu), ale również dostępności komunikacyjnej (autostrada A4, lotnisko Kraków – Balice). W gminie Zabierzów zlokalizowany jest Kraków Business Park, czyli nowoczesne centrum biurowe, które należy do krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Zlokalizowany jest on w południowo-wschodniej części gminy i w ramach SSE stanowi jedną z najbardziej atrakcyjnych lokalizacji firm z sektora BPO², w którym dominują finanse, księgowość, wsparcie techniczne/IT, zarządzanie relacjami z klientem, HR oraz rekrutacja pracowników. Co istotne, przynależność do Specjalnej Strefy Ekonomicznej niesie ze sobą wiele korzyści m.in. zwolnienia z podatku dochodowego CIT lub PIT w wysokości zależnej od wielkości przedsiębiorstwa, wysokości poniesionych nakładów inwestycyjnych i tworzonych miejsc pracy.

Według danych statystycznych w 2015 r. na terenie gminy Zabierzów zarejestrowało się 200 nowych podmiotów gospodarczych (indywidualnych działalności gospodarczych), co jest liczbą ponad dwukrotnie wyższą niż 5 lat wcześniej, kiedy to odnotowano ich 99. Na przestrzeni lat zauważyć można wzrostowy trend liczby uruchamianych w gminie indywidualnych działalności gospodarczych, co świadczy o stałym rozwoju przedsiębiorczości tego obszaru.

Rysunek 9. Przedsiębiorcy (indywidualna działalność gospodarcza oraz wspólnicy spółek cywilnych) na terenie gminy Zabierzów w latach 2011 – 2015 - nowe wpisy.

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Gmina Zabierzów charakteryzuje się wysokim poziomem przedsiębiorczości oraz innowacyjności, czego dowodem jest także coroczny wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Najwyższy wzrost liczby podmiotów nastąpił w 2012 roku, co było odzwierciedleniem dobrej sytuacji gospodarczej w kraju. Wysoki poziom przedsiębiorczości w gminie bez wątpienia wynika z korzystnych uwarunkowań dla rozwoju działalności gospodarczej. Ponadto, sąsiedztwo gmin równie atrakcyjnych gospodarczo wzmacnia konkurencję, przede wszystkim o inwestorów zewnętrznych, co wymaga nieprzerwanych działań służących utrzymaniu korzystnego klimatu dla przedsiębiorczości. W 2015 r. zgodnie z systemem REGON na

² BPO - Business Process Outsourcing (pl. outsourcing procesów biznesowych) – zlecenie wybranych procesów biznesowych do wykonywania przez zewnętrzne przedsiębiorstwa zajmujące się outsourcingiem, które ponoszą odpowiedzialność za ich jakość i efektywność. Źródło: Wikipedia

obszarze gminy funkcjonowało 3 127 podmiotów gospodarczych, spośród których 98,3% stanowił sektor prywatny.

Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.

Sołectwo / gmina	2011	2012	2013	2014	2015
Karniowice	87	85	92	92	94
Kleszczów	27	29	30	29	31
Rudawa	171	186	178	179	179
Zabierzów	811	851	895	906	938
Zelków	68	79	83	86	93
Gmina Zabierzów	2 653	2 840	2 964	3 019	3 127

Źródło: BDL, 2016

Ze względu na duże różnice w liczbie mieszkańców danych sołectw, wskaźnikiem wyrażającym faktyczny stan poziomu przedsiębiorczości jest liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Najwyższy wskaźnik w tym zakresie charakteryzuje obszar Zabierzowa (172,6), który uzyskuje wynik istotnie wyższy niż ten dla obszaru całej gminy (127,9). Pozostałe sołectwa planowane do objęcia procesami rewitalizacji odznaczają się wskaźnikiem poniżej średniej dla całego obszaru gminy. Najmniej korzystna sytuacja występuje na terenie Kleszczowa (obszar nr 2) i Rudawy (obszar nr 3), gdzie warto rozważyć podjęcie działań wspierających rozwój lokalnych struktur gospodarczych.

Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.

Sołectwo / gmina	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Karniowice	103,2
Kleszczów	87,1
Rudawa	97,4
Zabierzów	172,6
Zelków	117,7
Gmina Zabierzów	127,9

Źródło: BDL, 2016

Analizując dane statystyczne zawarte w tabeli poniżej, zaobserwować można zmienną dynamikę przyrostu indywidualnych przedsiębiorców na obszarach poszczególnych sołectw. Jednakże na przestrzeni lat 2011-2015 każdorazowo liczba noworejestrowanych osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą pozostała bez zmian lub wzrosła.

Tabela 16. Przedsiębiorcy (indywidualna działalność gospodarcza oraz wspólnicy spółek cywilnych) wg głównego miejsca w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015 - nowe wpisy.

Sołectwo / gmina	Przedsiębiorcy (indywidualna działalność gospodarcza oraz wspólnicy spółek cywilnych) wg głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej				
	2011	2012	2013	2014	2015
Karniowice	4	1	6	5	6
Kleszczów	3	1	1	1	3
Rudawa	9	14	5	9	11
Zabierzów	25	45	41	42	51
Zelków	0	8	3	6	13
Gmina Zabierzów	99	154	152	167	200

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Kluczowym elementem gospodarki gminy Zabierzów jest sfera działalności usługowej, której uzupełnieniem są zakłady produkcyjne zajmujące się m.in. produkcją okien, artykułów spożywczych oraz siedziby firm związanych z produkcją odzieży czy kosmetyków oraz złoża wapienia jurajskiego „Nielepice” eksploatowane przez Kopalnię Wapienia „Czatkowice”. W gminie Zabierzów w sektorze usług w 2015 r. funkcjonowało aż 76,3% podmiotów gospodarczych. Analogiczna sytuacja dominacji usług nad pozostałymi sektorami gospodarki występuje w każdym z sołectw zawierających obszary przeznaczone do rewitalizacji. Dodatkowo procentowy udział sektora usług jest wyższy niż wskaźnik dla gminy w przypadku sołectw: Karniowice, Zelków i Zabierzów. Najniższym udziałem w lokalnej gospodarce charakteryzuje się sektor rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa. W 2015 r. w Karniowicach nie funkcjonował żaden podmiot z tego sektora, w pozostałych sołectwach ich liczba była znikoma.

Tabela 17. Procentowy udział podmiotów wg sektorów gospodarki w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.

Sołectwo / gmina	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł, budownictwo	Działalność usługowa
Karniowice	0,0%	18,1%	81,9%
Kleszczów	3,2%	25,8%	71,0%
Rudawa	2,8%	30,2%	67,0%
Zabierzów	0,6%	20,8%	78,6%
Zelków	3,2%	16,1%	80,6%
Gmina Zabierzów	1,1%	22,6%	76,3%

Źródło: BDL, 2016

W strukturze branżowej przedsiębiorstw działających na terenie gminy Zabierzów przeważają następujące sekcje PKD:

- sekcja G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (24% podmiotów gospodarczych),
- sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (13% podmiotów gospodarczych),
- sekcja C – przetwórstwo przemysłowe (11% podmiotów gospodarczych),
- sekcja F – budownictwo (11% podmiotów gospodarczych).

Według danych Urzędu Gminy Zabierzów za lata 2011-2015 średnia cena wynajmu lokalu użytkowego za metr kw. we wszystkich obszarach rewitalizacji znajduje się poniżej średniej dla gminy. Zdecydowanie najniższą cenę za metr kw. odnotowuje się na obszarze Zelkowa (obszar nr 5), gdzie wynajem lokalu jest ponad dwukrotnie tańszy niż w przypadku średniej ceny dla gminy Zabierzów. Jednak trzeba zaznaczyć, iż ceny na obszarze całej gminy systematycznie wzrastają na przestrzeni lat, co jest wynikiem stale rozwijającego się sektora gospodarki na tym obszarze.

Tabela 18. Średnia cena wynajmu lokalu użytkowego w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015.

Sołectwo / gmina	Średnia cena wynajmu lokalu użytkowego [zł/m ²]				
	2011	2012	2013	2014	2015
Karniowice	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Kleszczów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Rudawa	24,11	24,63	25,32	26,39	27,26
Zabierzów	28,10	29,24	30,14	31,29	32,36
Zelków	12,49	12,87	13,36	16,00	16,38
Gmina Zabierzów	33,63	34,05	35,96	37,51	38,10

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Wnioski dla sfery gospodarczej:

- Relatywnie silny potencjał gospodarczy, wynikający z korzystnego położenia w województwie (bliskość Krakowa – stolicy regionu), jest to duża szansa dla obszarów wyznaczonych do procesu rewitalizacji w kierunku rozwijania przedsiębiorczości.
- Gmina Zabierzów uznawana jest za zaplecze biznesowe Krakowa, na terenie Zabierzowa zlokalizowany jest Kraków Business Park, czyli nowoczesne centrum biurowe, zapewniające kilka tysięcy miejsc pracy oraz możliwości rozwoju zawodowego zarówno dla mieszkańców gminy, jak i miasta Krakowa.
- Korzystne uwarunkowania dla rozwoju działalności gospodarczej warunkowane są również poprzez sąsiedztwo gmin równie atrakcyjnych gospodarczo, co skutkuje wzmożeniem konkurencji o inwestorów zewnętrznych, wymagając działań służących utrzymaniu korzystnego klimatu dla przedsiębiorczości.
- Stały wzrost liczby przedsiębiorców działających na terenie gminy Zabierzów na przestrzeni lat, analogiczna sytuacja występuje w poszczególnych obszarach rewitalizacji.
- Wysoki wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na obszarze nr 4 w porównaniu ze średnią dla gminy, co świadczy o wysokim stopniu przedsiębiorczości tego obszaru. Pozostałe obszary charakteryzują wskaźniki poniżej średniej,

szczególnie niski wskaźnik występuje na obszarze nr 2, którego mieszkańcy odznaczają się najniższą przedsiębiorczością.

- Bardzo mały udział procentowy podmiotów gospodarczych działających w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i zbieractwa – na obszarze nr 2 sektor ten nie występuje.
- Najwyższy odsetek podmiotów gospodarczych związany jest z sektorem usług, szczególnie wysoki jest on na obszarze nr 1 i 5.
- Średnie ceny wynajmu lokali użytkowych klasują się poniżej średniej dla obszaru gminy Zabierzów, najniższa cena wynajmu lokalu dotyczy obszaru Zelkowa.

Sfera środowiskowa

Atrakcyjność przyrodnicza stanowi uwarunkowanie, który przekłada się na zainteresowanie gminą zarówno ze strony turystów, jak i osób szukających miejsca do zamieszkania. Dodatkowo, znaczący potencjał gospodarczy terenu (związany również z bliskością Krakowa) w połączeniu z walorami przyrodniczymi stanowi istotny atut, ale jednocześnie wyzwanie w zapewnieniu równowagi tych dwóch aspektów. Gmina Zabierzów odznacza się w tym względzie korzystnymi warunkami środowiskowymi, które ze względu na dynamicznie rozwijającą się sferę gospodarczą, powinny zostać objęte szczególną ochroną w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.

Tabela 19. Wskaźniki podsumowujące dla sfery środowiskowej.

Wskaźnik	Gmina	Obszar 1 - Karniowice	Obszar 2 - Kleszczów	Obszar 3 - Rudawa	Obszar 4 - Zabierzów	Obszar 5 - Zelków
Obszary prawnie chronione [ha]	6 299,99	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Występowanie obszarów Natura 2000	tak	tak	nie	nie	nie	tak
Lokalizacja Parku Krajobrazowego	tak	tak	tak	nie	nie	tak
Lokalizacja Rezerwatu Przyrody	tak	nie	nie	nie	nie	nie
Pomniki przyrody [szt.]	78	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Wskaźnik lesistości gminy [%]	15,76	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obecność cieków wodnych	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Obecność stawów i jezior	tak	tak	nie	tak	tak	tak
Zagrożenie powodzią	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Jakość gleb	dobra	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Szlaki turystyczne piesze i rowerowe	tak	nie	tak	tak	tak	tak
Zanieczyszczenie powietrza	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane	umiarkowane	średnie	umiarkowane
Zagrożenie hałasem akustycznym	duże	małe	średnie	duże	duże	średnie

*Odcienie czerwonego – statystyka z dokładnością do granic obszarów rewitalizacji

- Obszary Natura 2000 znajdują się na obszarach nr 1 i 5, Parki Krajobrazowe na obszarach nr 1,2 i 5. Rezerwaty przyrody nie są zlokalizowane w granicach obszarów rewitalizacji.
- Przez obszary nr 3 i 4 przepływają ciek wodne, natomiast wody stojące zlokalizowane są na obszarach nr 1, 3, 4 i 5.
- Zagrożenie powodziowe występuje na obszarze nr 3 i 4.
- Obszary nr 3 i 4 zagrożone są znacznym hałasem akustycznym.

- Na obszarach wskazanych do rewitalizacji występuje przekroczenie dopuszczalnych norm zanieczyszczenia powietrza, największe zagrożenie zanieczyszczeniem powietrza odnotowuje się na obszarach nr 3 i 4.
- Jedynie przez obszar nr 1 przebiegają żadne trasy szlaków turystycznych.

Liczne walory przyrodnicze gminy Zabierzów zdecydowały o objęciu znacznego jej obszaru ochroną prawną: włączeniu do parków krajobrazowych (Dolinki Krakowskie, Tenczyński Park Krajobrazowy), utworzeniu rezerwatów przyrody (Dolina Kluczwydy, Wąwóz Bolechowski i Skała Kmity) oraz ustanowieniu pomników przyrody. Według danych statystycznych obszary prawnie chronione na obszarze gminy Zabierzów stanowią aż 63,36% jej powierzchni, z czego aż 63,26% to parki krajobrazowe – 6 289,80 ha. Pozostałe formy ochrony to rezerваты przyrody (0,80%), użytki ekologiczne (0,70%), stanowiska dokumentacyjne (0,01%).

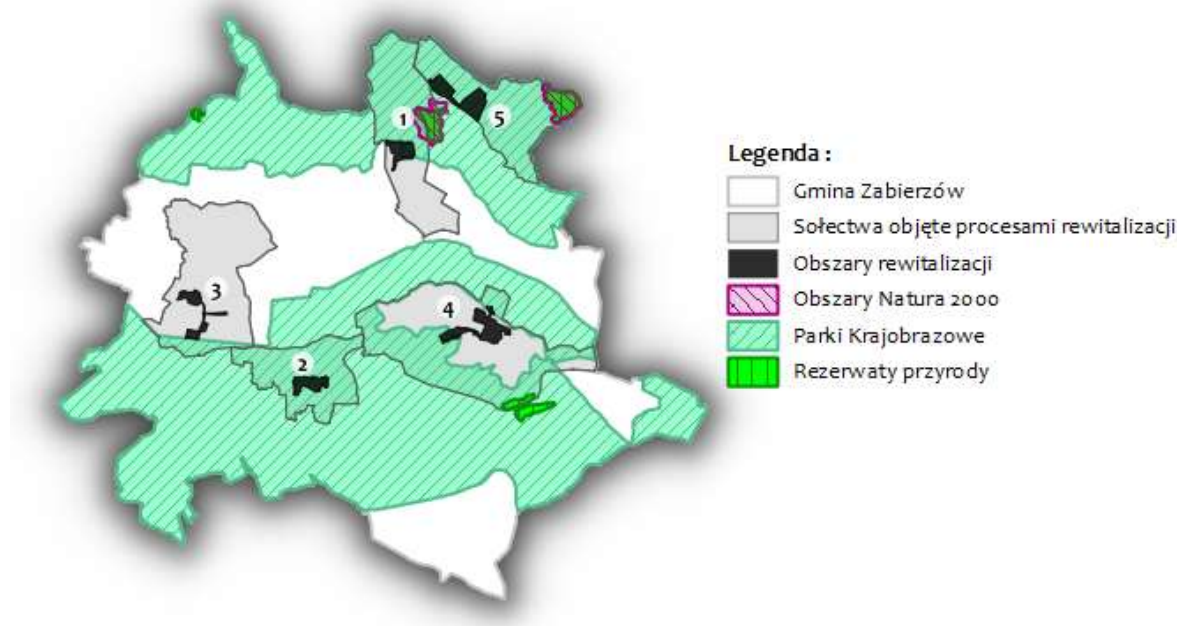
Tabela 20. Obszary prawnie chronione na obszarze gminy Zabierzów w 2014 r.

Forma ochrony	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni gminy [%]
Parki narodowe	0	0
Rezerваты przyrody	79,65	0,80
Parki krajobrazowe	6 289,80	63,26
Obszary chronionego krajobrazu	0	0
Użytki ekologiczne	69,40	0,70
Stanowiska dokumentacyjne	0,60	0,01
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	0	0
RAZEM	6 299,69	63,36

Źródło: BDL, 2016

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 78 pomników przyrody. Dodatkowo, częściowo przez teren gminy przebiega obszar Natura 2000 - Dolinki Jurajskie, które obejmują swym zasięgiem sołectwa obszarów rewitalizacji: Zelków oraz Karniowice. W granicach obszarów rewitalizacji nr 1 i 5 zlokalizowany jest Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie, natomiast na obszarze nr 2 znajduje się Tenczyński Park Krajobrazowy. Ze względu na liczne walory przyrodnicze przez teren gminy przeprowadzone są szlaki turystyczne (piesze, w tym nordic walking, rowerowe i konne). Szlaki turystyczne przebiegają przez wszystkie obszary rewitalizacji, za wyjątkiem obszaru nr 1.

Rysunek 10. Obszary chronione na obszarze gminy Zabierzów.

Źródło: opracowanie własne

Na terenie gminy Zabierzów odnotowujemy niski stopień zalesienia. Jedynie 15,76% powierzchni gminy stanowią lasy, kiedy ten wskaźnik dla obszaru województwa jest niemalże dwukrotnie wyższy – 28,67%. Tereny zielone zajmują 0,3% powierzchni ogólnej, co z kolei jest wartością wyższą niż wynik dla województwa (0,2%).

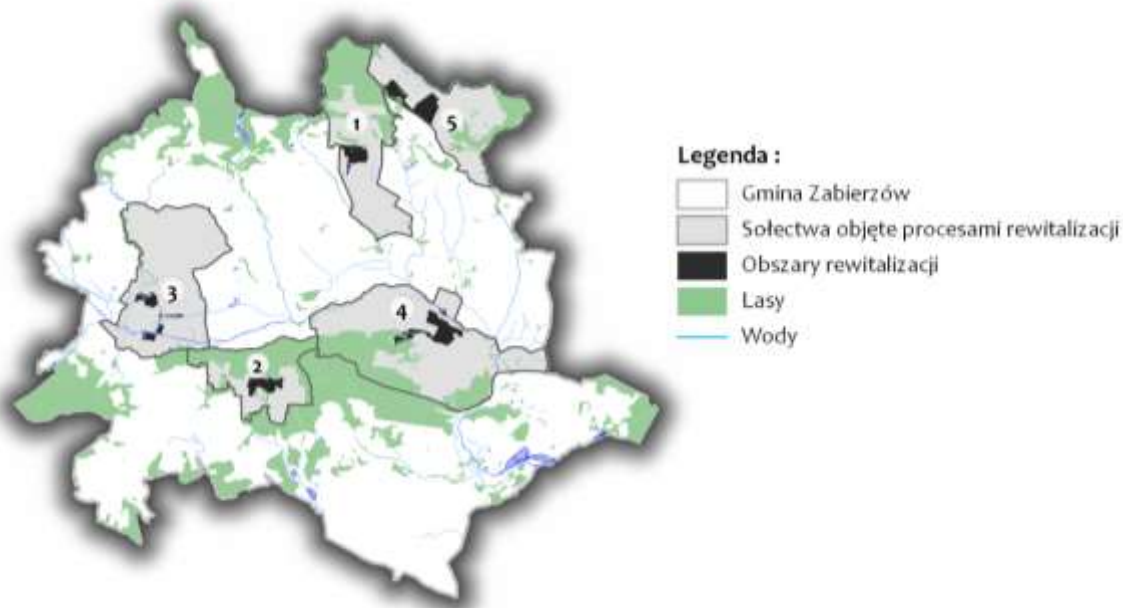
Gleby na terenie gminy Zabierzów charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością. Prawie 80% gruntów ornych zalicza się do klasy I – III. Dodatkowo obszar gminy nie jest skażony metalami ciężkimi w stopniu wymagającym rekultywacji. Według analizy próbek gleby z obszaru gminy Zabierzów wykonanej w 2013 r. stwierdzono, iż 4 z 5 przebadanych próbek gleb zalicza się do stopnia I – gleby o podwyższonej zawartości metali śladowych. Pozostała próbka gleby została zaliczona do stopnia III – gleba średnio zanieczyszczona. Dodatkowo, w próbkach oznaczono mikroelementy – stwierdzono średnią zawartość boru, manganu, żelaza i wysoką zawartość cynku. Zawartość makroelementów (fosfor, potas, magnez) w glebach jest bardzo zróżnicowana, od niskiej przez wysoką. Gleby charakteryzują się niską zawartością siarki, która jest składnikiem niezbędnym dla rozwoju wszystkich roślin [Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Krakowie].

Przez gminę przepływa rzeka Rudawa i będące jej lewobrzeżnymi dopływami potoki: Będkówka, Kobylanka, Bolechówka, Kluczwoda, Wedonka oraz rzeka Brzoskwinka. Według, dokonanej przez WIOŚ w Krakowie, oceny jakości wód powierzchniowych w województwie małopolskim, Rudawa uzyskała ogólną kategorię A3. Ponadto w Rudawie zanotowano przekroczone poziomy azotu Kjeldahla, azotu azotanowego i azotu ogólnego, a stan ekologiczny, czyli wynik klasyfikacji elementów biologicznych, fizykochemicznych i hygromorfologicznych Rudawy został określony jako słaby. W Rudawie występują osady zanieczyszczone fizykochemicznie trwałymi związkami organicznymi. Trwałe zanieczyszczenia organiczne (TZO) to oparte na węglu związki chemiczne i mieszaniny, związki uboczne pochodzenia antropogenicznego, które uwolnione do środowiska

rozprzestrzeniają się poprzez powietrze i wodę do obszarów znacznie oddalonych od źródeł ich emisji. Trwałe zanieczyszczenia organiczne jako związki bardzo silnie toksyczne powodują bardzo duże zagrożenie dla środowiska [Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zabierzów na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019].

Do powierzchniowych wód stojących na obszarze gminy należą stawy hodowlane oraz sztuczne zbiorniki wodne w dolinach cieków. Strefy zalewowe rzeki Rudawy obejmują swym zasięgiem obszar nr 3, gdzie odnotowuje się bezpośrednie zagrożenie powodzią [Zasięg stref zalewowych rzeki Rudawy w granicach administracyjnych gminy Zabierzów, 2013].

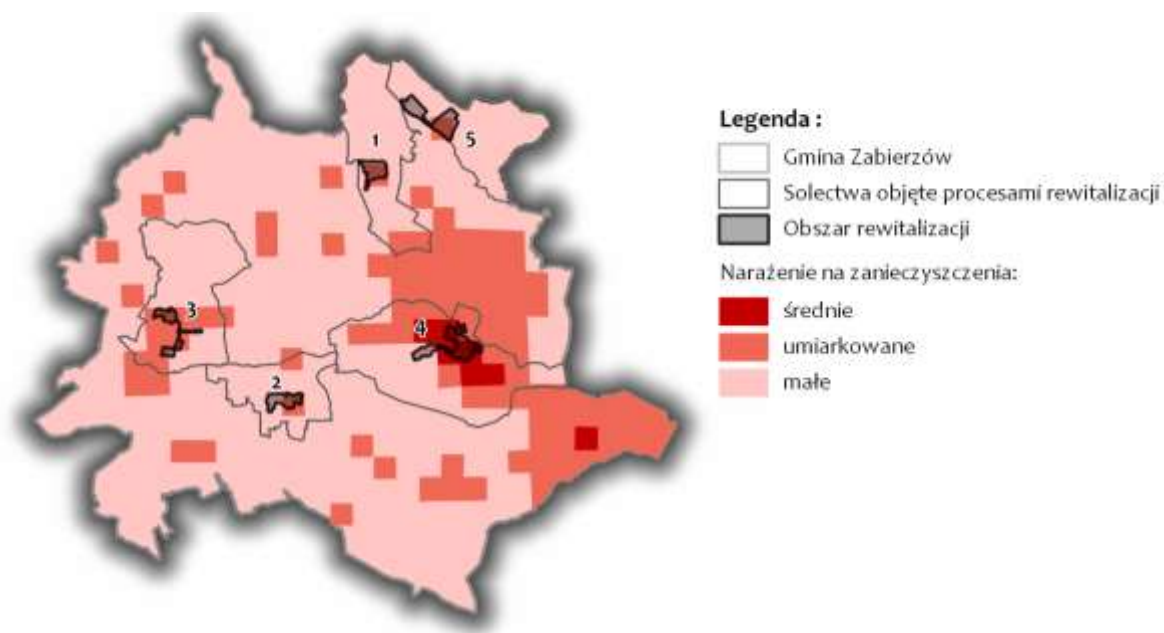
Rysunek 11. Występowanie obszarów leśnych oraz cieków wodnych na terenie gminy Zabierzów.

Źródło: opracowanie własne

Na obszarze gminy zauważa się również niekorzystne aspekty przyrodnicze, jak zanieczyszczenie powietrza oraz hałas akustyczny. Problem zanieczyszczenia wynika przede wszystkim z emisji lokalnych pochodzących z kotłowni i palenisk indywidualnych, a także napływu zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych sąsiednich terenów województwa małopolskiego, a nawet śląskiego, ze względu na ich wyjątkowo łatwą migrację. W mniejszym stopniu na stan powietrza atmosferycznego oddziałują emisje z zakładów przemysłowych i usługowych zlokalizowanych na obszarze gminy, ponieważ nie są one zaliczane do szczególnie uciążliwych. Jednakże z pomiarów jakości powietrza wynika, że na zdecydowanej większości terenu gminy Zabierzów występuje małe narażenie mieszkańców na zanieczyszczenie powietrza. Badając sytuację obszarów rewitalizacji, wskazuje się średnie zagrożenie zanieczyszczeniem powietrza na obszarze nr 4, natomiast na pozostałych obszarach narażenie występuje w stopniu umiarkowanym [MIIP, Mapa emisji zanieczyszczeń].

Rysunek 12. Narażenie mieszkańców gminy Zabierzów na zanieczyszczenie powietrza.

Źródło: opracowanie własne

Z kolei problem hałasu akustycznego spowodowany jest głównie przez hałas komunikacyjny wynikający z wzmożonego ruchu pojazdów samochodowych korzystających z autostrady A4 i drogi krajowej nr 79 oraz hałas lotniczy związany ze startami i lądowaniami samolotów na terenie międzynarodowego lotniska Kraków-Balice. Spośród obszarów rewitalizacji dużym zagrożeniem uciążliwościami związanymi z hałasem komunikacyjnym charakteryzują się obszary nr 3 i 4, przez które przebiega gęsta sieć dróg powiatowych i gminnych.

Wnioski dla sfery środowiskowej:

- Duży potencjał przyrodniczy obszaru gminy wymaga szczególnej uwagi w kontekście działań wspierających rozwój lokalnej gospodarki. Bogactwo przyrodnicze gminy Zabierzów obciąża do należytego jego zabezpieczenia przez infrastrukturę służącą ochronie środowiska i promowanie postaw ekologicznych.
- Mnogość obszarów atrakcyjnych przyrodniczo – Obszary Natura 2000 znajdują się na obszarach nr 1 i 5, Parki Krajobrazowe obejmują obszary nr 1,2 i 5, co świadczy o ich dużym potencjale i walorach środowiskowych.
- Stopień lesistości obszaru gminy jest niski, stosunkowo wysoki jest natomiast udział obszarów zielonych.
- Przez wszystkie obszary rewitalizacji, za wyjątkiem obszaru nr 1, przeprowadzone są szlaki turystyczne.
- Zanieczyszczenie powietrza spowodowane m.in. bliskością dużego ośrodka miejskiego – miasta Kraków. Powietrze w gminie Zabierzów przekracza dopuszczalne normy zawartości metali ciężkich. Na obszarze nr 4 istnieje średnie zagrożenie skażeniem powietrza, w pozostałych obszarach zagrożenie w stopniu umiarkowanym.

- Wysoki stopień zagrożenia hałasem akustycznym wynikającym przede wszystkim ze wzmożonego ruchu pojazdów samochodowych dotyczy obszarów nr 3 i 4.
- W gminie obserwuje się skażenie wód powierzchniowych, szczególnie osadami zanieczyszczonymi fizykochemicznie trwałymi związkami organicznymi, które przyczyniają się do pogarszania się stanu środowiska naturalnego.
- Strefy zalewowe obejmują swym zasięgiem obszary nr 3 i 4.

Sfera techniczna

Ważnym aspektem determinującym rozwój gminy są warunki mieszkalne oraz dostęp do niezbędnej infrastruktury technicznej i jej jakość. Infrastruktura techniczna obejmuje sieci przesyłowe, urządzenia, trakty komunikacyjne i zasoby mieszkaniowe. Ich dostępność wpływa na poziom życia mieszkańców i atrakcyjność inwestycyjną gminy.

Tabela 21. Wskaźniki podsumowujące dla sfery technicznej.

Wskaźnik	Gmina	Obszar 1 - Karniowice	Obszar 2 - Kleszczów	Obszar 3 - Rudawa	Obszar 4 - Zabierzów	Obszar 5 - Zerków
Nowo oddane budynki mieszkalne w 2015 r.	246	5	4	12	59	b.d.
Wzrost liczby przyłączy do sieci wodociągowej w latach 2011-2015	111,90%	138,20%	108,10%	110,00%	112,50%	114,6%
Wzrost liczby przyłączy do sieci kanalizacyjnej w latach 2011-2015	115,40%	113,50%	127,10%	130,00%	112,80%	116%
Wzrost liczby przyłączy do sieci gazowej w latach 2011-2015	115,20%	114,30%	100%	100%	100%	b.d.
Średnia roczna ilość awarii sieci wodociągowej	81	2	2	3,8	12,4	3,5
Średnia roczna ilość awarii sieci kanalizacyjnej	14,4	0,4	0	0,8	2,4	1,3
Średnia roczna ilość awarii sieci gazowej	100	6	1	4	20	b.d.
Wnioski o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej / kanalizacyjnej w 2015 r.	353	16	5	15	59	15
Długość sieci drogowej	b.d.	2,46	1,20	1,20	3,00	1,96
Drogi z oświetleniem nocnym w 2015 r.	b.d.	97,60%	100,00%	100,00%	93,30%	73,98

*Odcienie niebieskiego – statystyka z dokładnością do sołectw zawierających obszary rewitalizacji

- W 2015 r. najwięcej nowych budynków zostało oddanych na obszarze Zabierzowa, najmniejszy wzrost odnotowano w Kleszczowie.
- Największy wzrost ilości przyłączy wodociągowych w latach 2011-2015 dotyczył terenu Karniowic, natomiast najmniejszy Kleszczowa.
- Największy wzrost ilości przyłączy kanalizacyjnych w latach 2011-2015 nastąpił na terenie Kleszczowa i Rudawy, natomiast najmniejszy w Zabierzowie.
- Wzrost ilości przyłączy gazowych w latach 2011-2015 odnotowano jedynie dla obszaru Karniowic.

- Największą awaryjnością sieci infrastruktury technicznej odznacza się Zabierzów.
- Największą liczbę wniosków o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej w 2015 r. wydano na obszarze Zabierzowa, najmniejszą zaś Kleszczowa.
- Najdłuższa sieć drogowa występuje na obszarze Zabierzowa.
- W Kleszczowie i Rudawie w 2015 r. wszystkie drogi wyposażone były w oświetlenie nocne, najgorsze wyposażenie w oświetlenie drogowe charakteryzuje obszar Zelkowa, pozostałe miejscowości cechuje wskaźnik powyżej 90%.

Gmina Zabierzów charakteryzuje się położeniem w strefie podmiejskiej oraz w bezpośrednim sąsiedztwie dużego miasta - Krakowa. Dodatkowo posiada dogodne warunki przyrodnicze, krajobrazowe, dobre połączenia komunikacyjne i kolejowe z Krakowem. Te aspekty sprawiają, że tereny gminy są niezwykle atrakcyjne dla rozwoju mieszkalnictwa. W rezultacie zauważalny jest stały wzrost ilości mieszkańców, wynikający przede wszystkim z dodatniego salda migracji, a więc napływu ludności spoza gminy, głównie z terenu Krakowa. Stały wzrost liczby mieszkańców przekłada się bezpośrednio na wzrost liczby budynków. Corocznie na obszarze gminy Zabierzów powstają nowe budynki mieszkalne, przy czym dynamika wzrostu ich liczby na przestrzeni lat jest zmienna. Stale największy przyrost charakteryzuje obszar Zabierzowa, gdzie w 2015 r. oddano 59 budynków.

Tabela 22. Nowo oddane budynki mieszkalne w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.

Sołectwo / gmina	Nowo oddane budynki mieszkalne				
	2011	2012	2013	2014	2015
Karniowice	16	13	11	7	5
Kleszczów	8	6	7	4	4
Rudawa	19	12	12	13	12
Zabierzów	40	34	43	35	59
Zelków	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Gmina Zabierzów	332	266	236	215	246

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Ważnym aspektem wpływającym na rozwój terenów gminy są warunki mieszkalne, a co z tym związane, dostęp do niezbędnej infrastruktury technicznej. W ciągu 5 lat największy wzrost liczby przyłączy do sieci kanalizacyjnej charakteryzował obszar Rudawy (130%) oraz Kleszczowa (127,1%). Warto również dodać, iż mimo największej dynamiki wzrostu liczby przyłączy kanalizacyjnych, na obszarze Kleszczowa nie odnotowano awarii sieci. Największą awaryjnością charakteryzował się Zabierzów – średnio 2,4 awarii rocznie.

Tabela 23. Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz średnia roczna ilość awarii w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.

Sołectwo / gmina	Budynki podłączone do sieci kanalizacyjnej						Średnia roczna ilość awarii
	2011	2012	2013	2014	2015	zmiana	

						2011-2015	
Karniowice	126	132	138	141	143	113,5%	0,4
Kleszczów	85	93	100	104	108	127,1%	0
Rudawa	438	450	470	483	495	130,0%	0,8
Zabierzów	1421	1455	1498	1533	1603	112,8%	2,4
Zelków	238	245	256	267	276	116%	1,3
Gmina Zabierzów	6268	6534	6770	6985	7231	115,4%	14,4

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Badając dynamikę wzrostu liczby przyłączy wodociągowych, najwyższym wzrostem charakteryzowały się Karniowice ze zmianą w latach 2011-2015 na poziomie 138,2%. Największą awaryjnością sieci wodociągowej i w tym przypadku odznaczał się Zabierzów (12,4 awarii rocznie), jednak zdeterminowane jest to zdecydowanie największą długością sieci wodociągowej [km].

Tabela 24. Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej oraz średnia roczna ilość awarii w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2010-2015.

Sołectwo / gmina	Budynki podłączone do sieci wodociągowej						Średnia roczna ilość awarii
	2011	2012	2013	2014	2015	zmiana 2011-2015	
Karniowice	102	115	129	136	141	138,2%	2,0
Kleszczów	136	141	141	144	147	108,1%	2,0
Rudawa	478	490	507	516	526	110,0%	3,8
Zabierzów	1460	1493	1535	1566	1643	112,5%	12,4
Zelków	288	300	312	320	330	114,6%	3,5
Gmina Zabierzów	7028	7217	7418	7619	7865	111,9%	81,0

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

W celu podłączenia budynku do sieci infrastruktury technicznej niezbędne jest złożenie stosownego wniosku. Na obszarze gminy Zabierzów liczba wniosków o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej / kanalizacyjnej charakteryzuje się zmienną, aczkolwiek niewielką w liczbach bezwzględnych, dynamiką na przestrzeni lat. Najwięcej wniosków wpływa na obszarze Zabierzowa, gdzie rozwój mieszkalnictwa jest najbardziej intensywny.

Tabela 25. Liczba wniosków o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.

Sołectwo / gmina	Wnioski o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej / kanalizacyjnej				
	2011	2012	2013	2014	2015

Karniowice	16	16	11	11	16
Kleszczów	8	6	11	5	5
Rudawa	19	18	12	13	15
Zabierzów	40	47	67	65	59
Zelków	20	14	19	17	15
Gmina Zabierzów	332	341	318	321	353

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Badając wzrost liczby przyłączy gazowych, wnioskować można, iż nowi mieszkańcy gminy najczęściej nie decydują się na podłączenie do w/w sieci. Jedynie na obszarze Karniowic nastąpił w latach 2011 – 2015 wzrost liczby przyłączy na poziomie 114,3 %. Na pozostałych obszarach liczba przyłączy na przełomie lat 2011-2015 nie uległa zmianie. Dodatkowo należy wspomnieć, iż sieć gazowa charakteryzuje się stosunkowo dużą awaryjnością.

Tabela 26. Liczba budynków podłączonych do sieci gazowej oraz średnia roczna ilość awarii w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2010-2015.

Sołectwo / gmina	Budynki podłączone do sieci gazowej						Średnia roczna ilość awarii
	2011	2012	2013	2014	2015	zmiana 2011-2015	
Karniowice	70	70	70	72	80	114,3%	6
Kleszczów	16	16	16	16	16	100,0%	1
Rudawa	41	41	41	41	41	100,0%	4
Zabierzów	228	228	228	228	228	100,0%	20
Zelków	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	-	b.d.
Gmina Zabierzów	5517	5613	5790	5935	6358	115,2%	100

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Gmina Zabierzów stanowi bezpośrednio zaplecze Krakowa, z którym łączy ją liczne powiązania drogowe i kolejowe. Część północno-zachodnia i północna gminy charakteryzuje się dominującym zagospodarowaniem rolniczym z zabudową wiejską. Natomiast część południowo-wschodnia podlega intensywnym przekształceniom związanym z rozbudową portu lotniczego, autostrady, nowych inwestycji handlowych i usługowych. Przez teren gminy przebiega autostrada A4 Kraków – Katowice, droga krajowa nr 79 (Kraków – Krzeszowice – Trzebinia) oraz droga wojewódzka nr 774 Zabierzów – Kryspinów (dojazd do portu lotniczego w Balicach). Na obszarach rewitalizacji na przełomie 5 lat nie zaszły zmiany w długości sieci drogowej, nastąpiła jednakże poprawa wyposażenia w oświetlenie nocne. W pełni oświetlone ulice zlokalizowane są w Kleszczowie oraz Rudawie, co podnosi w znacznym stopniu bezpieczeństwo w ruchu pieszym. Stosunkowo najniższym w tym zakresie wskaźnikiem charakteryzuje się obszar Zelkowa – 73,98%. Pozostałe obszary posiadają wskaźnik oświetlenia drogowego powyżej 90%.

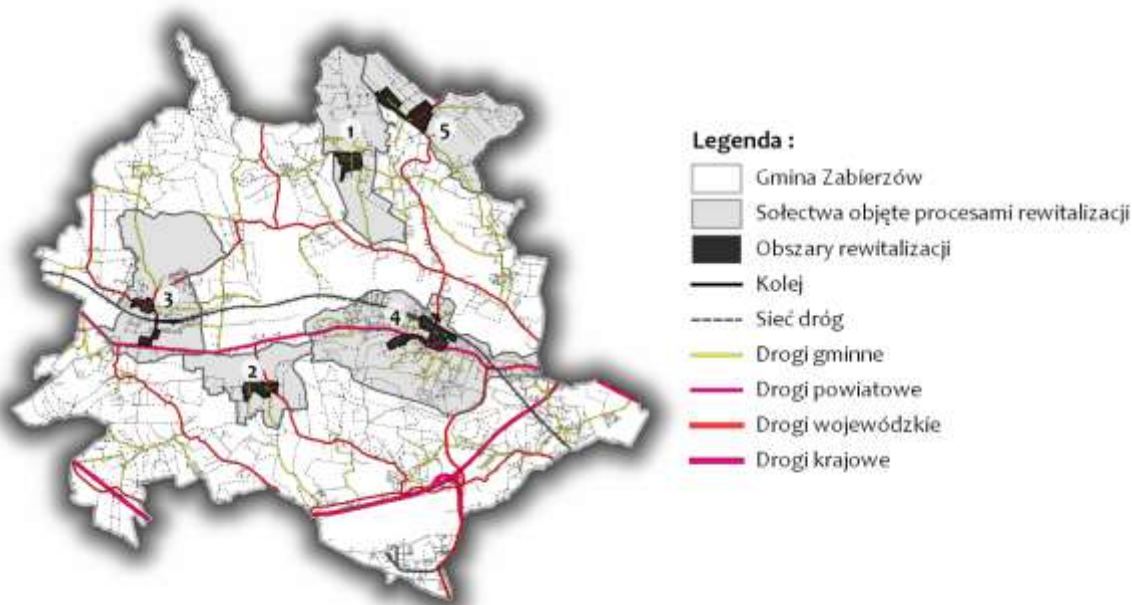
Tabela 27. Długość sieci drogowej oraz jej wyposażenie w oświetlenie nocne w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.

Sołectwo / gmina	Długość sieci drogowej [km]						Drogi z oświetleniem nocnym
	2011	2012	2013	2014	2015	zmiana 2011-2015	
Karniowice	2,46	2,46	2,46	2,46	2,46	100,0%	97,6%
Kleszczów	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	100,0%	100,0%
Rudawa	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	100,0%	100,0%
Zabierzów	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	100,0%	93,3%
Zelków	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96	100,0%	73,98%

Źródło: Urząd Gminy Zabierzów

Jak wynika z zamieszczonego niżej rysunku wszystkie obszary rewitalizacji zlokalizowane są przy głównych drogach miejscowości, które często przenoszą znaczny ruch samochodowy, zarówno lokalny jak i tranzytowy, powodując wysokie zagrożenie hałasem oraz emisją spalin, a także wypadkami. Dodatkowo przez gminę przebiega szlak kolejowy Kraków – Katowice o znaczeniu międzynarodowym i znacznym natężeniu ruchu. Na terenie gminy zlokalizowany jest również odcinek boczniczy kolejowej do Międzynarodowego Portu Lotniczego w Balicach, na którym uruchomione jest połączenie szynobusem z Dworcem Głównym w Krakowie. Na terenie gminy położona jest znaczna część terenu Międzynarodowego Portu Lotniczego w Balicach. Dogodne warunki mieszkalne, szczególnie ze względów komunikacyjnych charakteryzują Zabierzów oraz położoną przy drodze krajowej Rudawę.

Rysunek 13. Komunikacja na obszarze gminy Zabierzów.

Źródło: opracowanie własne

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Wnioski dla sfery technicznej:

- Obszary gminy są atrakcyjne dla rozwoju mieszkalnictwa, ze względu na bliskość miasta Krakowa, rozwinięty sektor gospodarki oraz walory przyrodnicze – w gminie następuje stały wzrost liczby budynków mieszkalnych. Największy przyrost charakteryzuje obszar Zabierzowa, gdzie w 2015 r. oddano 59 budynków.
- Dogodne warunki mieszkalne pod kątem dostępności komunikacyjnej charakteryzują przede wszystkim Zabierzów oraz położoną przy drodze krajowej Rudawę.
- Liczba wniosków o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej posiada zróżnicowaną dynamikę na przestrzeni lat, jednak utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Najwięcej wniosków wpływa na obszarze Zabierzowa, gdzie rozwój mieszkalnictwa jest największy.
- W ciągu 5 lat największy wzrost liczby przyłączy do sieci kanalizacyjnej charakteryzował obszar Rudawy oraz Kleszczów. Największą awaryjnością sieci kanalizacyjnej charakteryzował się Zabierzów, awarie nie występowały na obszarze Kleszczowa.
- Najwyższym wzrostem liczby przyłączy wodociągowych charakteryzowały się Karniowice, zaś największą awaryjnością sieci – Zabierzów.
- Nowo osiedlający się mieszkańcy gminy nie decydują się na podłączenie do sieci gazowej - jedynie na obszarze Karniowic nastąpił wzrost przyłączy. Sieć gazowa w gminie charakteryzuje się dużą awaryjnością.
- Najdłuższa sieć drogowa występuje na obszarach Karniowic i Zabierzowa, na przestrzeni lat 2011-2015 długość sieci drogowej na obszarach rewitalizacji nie uległa zmianie.
- W pełni oświetlone ulice zlokalizowane są w Kleszczowie oraz Rudawie. Najgorszym wskaźnikiem charakteryzuje się obszar Zelkowa, gdzie wskazane jest zwiększenie liczby instalacji oświetleniowych w celu poprawy bezpieczeństwa w ruchu pieszym.

Sfera funkcjonalno - przestrzenna

Gmina Zabierzów leży na północny-zachód od Krakowa, w powiecie krakowskim, bezpośrednio graniczącym z obszarem miejskim Krakowa. Zajmuje obszar 99,6 km² i liczy 24,69 tys. mieszkańców (stan na dzień 27.10.2015). Siedzibą gminy jest 4,6-tysięczna miejscowość Zabierzów, stanowiąca centrum życia społecznego i gospodarczego.

Charakterystykę struktury przestrzenno-funkcjonalnej wykonano na podstawie analizy dokumentów strategicznych gminy oraz wizji lokalnej. Szczególną uwagę zwrócono na wyposażenie, jakość i dostęp do usług stopnia podstawowego, poziom obsługi komunikacyjnej oraz ilość i jakość przestrzeni publicznych w gminie.

Gmina Zabierzów jest jedną z większych gmin wiejskich województwa małopolskiego. Położona jest w środkowej części powiatu krakowskiego i graniczy:

- od południowego-wschodu z Krakowem,
- od południa z gminą Liszki,
- od zachodu z gminą Krzeszowice,
- od północy z gminą Jerzmanowice,
- od północy i wschodu z gminą Wielka Wieś.

Na jej strukturę administracyjną składają się 23 sołectwa: Aleksandrowice, Balice, Bolechowice, Brzezcie, Brzezinka, Brzoskwinia, Burów, Karniowice, Kleszczów, Kobylany, Kochanów, Młynka, Niegoszowice, Nielepice, Pisary, Radwanowice, Rudawa, Rząska, Szczyglice, Ujazd, Więckowice, Zabierzów, Zelków. Siedziba władz samorządowych mieści się w Zabierzowie.

Rysunek 14. Podział administracyjny Gminy Zabierzów.

Źródło: opracowanie własne

Układ przestrzenno-funkcjonalny gminy związany jest głównie z ukształtowaniem rzeźby terenu. Największy wpływ na strukturę przestrzenną mają uwarunkowania geograficzne, które w naturalny sposób kształtują formy terenów zurbanizowanych. Obszar charakteryzuje zróżnicowane ukształtowanie terenu, w tym doliny i znaczne powierzchnie lasów. Atrakcyjności dla lokalizacji zabudowy sprzyja korzystne położenie, dogodne zewnętrzne połączenia komunikacyjne (drogowe i kolejowe) i liczne walory przyrodnicze.

Strukturę przestrzenną tworzą tereny: zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej, zabudowy usługowej i produkcyjnej, infrastruktury technicznej i komunikacji, zieleni, wód oraz rolne i leśne.

Gmina Zabierzów należy do Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, obejmującego swoim zasięgiem miasto Kraków oraz powiaty krakowski i wielicki, i stanowi jego najbliższe sąsiedztwo. Położenie w obszarze metropolitalnym jest czynnikiem silnie oddziaływującym na możliwości rozwoju obszaru, a także na potrzebę ukierunkowania lokalnej gospodarki przestrzennej na wzmacnianie potencjału rozwojowego całego obszaru, a pośrednio całego regionu.

Jest to determinanta, która stanowi o naturalnym przepływie towarów, usług, kapitału i zasobów ludzkich w gminie. Atut ten dodatkowo wzmacnia dogodna lokalizacja względem głównych szlaków transportowych oraz położenie w korytarzu łączącym region małopolski ze Śląskiem. Ważnym elementem infrastruktury transportowej jest znajdujący się częściowo w południowej części gminy międzynarodowy port lotniczy Kraków-Balice, będący największym lotniskiem w południowej części Polski i drugim pod względem liczby obsługiwanych pasażerów lotniskiem w kraju.

Do najważniejszych uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych związanych z położeniem w obszarze metropolitalnym należą:

- silne związki pomiędzy Krakowem i gminą dotyczące dojazdów do pracy, zarówno do ośrodka centralnego jak i do zakładów pracy zlokalizowanych na terenie gminy;
- położenie na przecięciu szlaków komunikacyjnych – duża liczba osób odwiedzających gminę, przejeżdżających przez teren gminy;
- wysokie zainteresowanie inwestycyjne gminą, w tym przedsiębiorstw innowacyjnych, dzięki lokalizacji Specjalnej Strefy Ekonomicznej Kraków-Zabierzów;
- presja inwestycyjna wynikająca z atrakcyjności terenów gminy dla mieszkalnictwa;
- wzrastające zainteresowanie ofertą rekreacyjną gminy;
- zagrożenia wartości przyrodniczych związane z presją inwestycyjną;
- różnorodność funkcjonalno-przestrzenna i współwystępowanie obszarów przyrodniczo-krajobrazowych, terenów mieszkalnych i usługowych oraz stref aktywności gospodarczej;
- systematycznie wzrastające zatłoczenie dróg z czym związane jest ograniczanie dostępności gminy oraz pogarszanie warunków życia.

Gmina Zabierzów jest dobrze skomunikowana. Miejscowości gminy usytuowane są w sieci ważnych traktów komunikacyjnych, wśród których można wymienić autostradę A4, drogę krajową DK79 i drogę wojewódzką DW774. Mieszkańcy mają także zapewniony bezpośredni dostęp do transportu kolejowego, gwarantowany przez linię kolejową z Krakowa na Śląsk. Wyrazem świadomości, jak istotną determinantą rozwoju tego terenu jest dostępność

komunikacyjna, było utworzenie przez prywatnego inwestora stacji kolejowej przy Kraków Business Park. Pozostaje do rozwiązania problem przepustowości głównych arterii łączących gminę z Krakowem.

Jednak rozległość gminy i odległości poszczególnych miejscowości od głównych kanałów komunikacyjnych, powodują konieczność korzystania z indywidualnych środków transportu (samochód osobowy, rower) w celu dotarcia do punktów węzłowych komunikacji. Powoduje to lokalne problemy z parkowaniem oraz drożnością układu komunikacyjnego.

Ponadto istotnym czynnikiem wpływającym na strukturę przestrzenno-funkcjonalną jest atrakcyjność przyrodnicza obszaru. Miało to wpływ na objęcie znacznego obszaru gminy ochroną prawną: włączeniu do parków krajobrazowych (Dolinki Krakowskie, Tenczyński Park Krajobrazowy), utworzeniu rezerwatów przyrody (Dolina Kluczwody, Wąwóz Bolechowicki i Skała Kmity) oraz ustanowieniu licznych pomników przyrody. Połączenie wysokiego potencjału gospodarczego, presji inwestycyjnej i wzrostem liczebności mieszkańców z interesującymi walorami przyrodniczymi można uznać za wyjątkowy atut, będący jednocześnie poważnym wyzwaniem w zapewnieniu równowagi między tymi elementami struktury przestrzennej gminy. Widoczne jest to wyraźnie w miejscach przyrodniczo cennych, zlokalizowanych w niewielkiej odległości od terenów zurbanizowanych i „samoistnie” wykorzystywanych przez mieszkańców terenów sąsiednich (np.: Zabierzów i Zelków).

Identyfikacja głównych problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej gminy i charakterystyka negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych.

Analiza struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz wizja lokalna pozwala zidentyfikować najważniejsze problemy przestrzenne oraz wynikające z tego zagrożenia i szanse. Lokalizacja gminy w strukturze przestrzennej Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w dużej mierze rzutuje na procesy przestrzenne zachodzące w mieście i gminie. Istotnym wśród nich jest rozwój miasta i gminy jako miejsca zamieszkania – dobrze skomunikowanego z Krakowem, w podmiejskim obszarze, co powoduje zjawisko suburbanizacji w gminie. Szczególnie na nie narażone są miejscowości położone we wschodniej i południowo-wschodniej części gminy. Przyczyną takiego rozmieszczenia niewątpliwie jest dobra dostępność komunikacyjna tej części gminy oraz bliskość Krakowa.

Analiza przestrzenno-funkcjonalna oraz wizja lokalna wykazała szczególne objawy degradacji w tej sferze, w kilku obszarach centralnych sołectw Zabierzowa. Przestrzenno-funkcjonalną charakterystykę obszarów dokonano z szczególnym zwróceniem uwagi na wyposażenie, jakość i dostęp do usług stopnia podstawowego, poprawne rozwiązania urbanistyczne dla konkretnych funkcji, poziom obsługi komunikacyjnej oraz ilość i jakość przestrzeni publicznych w gminie.

Obszar nr 1. Karniowice

Negatywne cechy obszaru, problemy przestrzenne:

Rysunek 15. Zniszczone stojaki na rowery przy terenie sportowym.

- Brak odpowiedniej infrastruktury przy boisku sportowym. Nieliczne istniejące elementy (stojaki rowerowe, ławki) w złym stanie technicznym.

Rysunek 16. Teren placu zabaw na osiedlu mieszkaniowym.

- Tereny rekreacyjne na osiedlu w bardzo złym stanie technicznym. Nie spełniają swojej funkcji, stwarzają zagrożenie dla użytkowników. Mają negatywny wpływ na estetykę oraz funkcjonowanie całego obszaru osiedla. Brak funkcjonalnych, bezpiecznych i atrakcyjnych miejsc wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców.

Rysunek 17. Ogrodzony staw na terenie osiedla.

- Zaniebane tereny zielone na osiedlu mieszkaniowym, niedostępne i nieatrakcyjne dla mieszkańców. Niewykorzystany potencjał terenu w centrum osiedla, ze stawem i zadrzewieniem.

Rysunek 18. Otoczenie stawu w Karniowicach.

- Zaśmiecone i zaniedbane tereny zielone, które mogłyby stać się atrakcyjnym terenem rekreacji i wypoczynku okolicznych mieszkańców. Zanieczyszczenie zagraża środowisku oraz potencjalnym użytkownikom terenu oraz znacząco obniża wartość estetyczną miejsca.

Obszar nr 2. Kleszczów

Negatywne cechy obszaru, problemy przestrzenne:

Rysunek 19. Budynek świetlicy - wejście oraz ściany budynku świetlicy.

- Obiekt pełniący funkcję świetlicy dla dzieci i młodzieży oraz lokalnej społeczności znajduje się w fatalnym stanie technicznym i nie odpowiada na potrzeby użytkowników

Rysunek 20. Boisko przy świetlicy i miejsce wypoczynku, zniszczone ogrodzenie.

- Otoczenie świetlicy – boisko, teren rekreacyjny – w złym stanie technicznym, nie spełnia wymogów bezpieczeństwa. Nie odpowiada w pełni na potrzeby młodzieży, brakuje miejsc do siedzenia, zróżnicowanej oferty sportowej dla różnych grup wiekowych. Zniszczone ogrodzenie zagraża bezpieczeństwu

użytkowników.

Rysunek 21. Tereny zielone pomiędzy świetlicą a centrum.

- Świetlica oddalona jest od centrum miejscowości, brak wygodnego bezpiecznego dojścia pieszego. Jedyna możliwość dojścia biegnie okrężną drogą wraz z drogą dla samochodów, co stwarza problem bezpieczeństwa oraz zniechęca mieszkańców do korzystania ze świetlicy. W terenie istnieje możliwość wytyczenia krótszej ścieżki pieszo-rowerowej, jednak możliwość ta nie jest wykorzystana.
- Potencjalnie atrakcyjne tereny zielone są zaśmiecone i nieuporządkowane, co obniża jakość i estetykę przestrzeni. Brak wytyczonych ścieżek pieszych i rowerowych.

Obszar nr 3. Rudawa

Negatywne cechy obszaru, problemy przestrzenne:

Rysunek 22. Samochody parkujące na poboczu przy skrzyżowaniu z drogą krajową.

- Brak zorganizowanych bezpiecznych miejsc parkingowych w okolicy przystanku komunikacji miejskiej, przestrzeń przy skrzyżowaniu z drogą krajową zajęta przez samochody. Konflikt funkcjonalno – przestrzenny: nieuporządkowany teren parkingowy bezpośrednio sąsiaduje z kapliczką, miejscem istotnym dla lokalnej społeczności.

Rysunek 23. Staw przy dolinie Rudawy, niewykorzystany teren zielony.

- Niewykorzystany potencjał terenów zielonych w pobliżu Rudawy, które mogłyby stać się atrakcyjnym miejscem rekreacji i wypoczynku. Teren zaniedbany, niedostępny dla mieszkańców, niedostosowany w zakresie rozwiązań urbanistycznych.

Rysunek 24. Teren przy boisku sportowym.

- Niewystarczająca infrastruktura sportowa z zapleczem. Istniejące boisko nie wystarcza w stosunku do dużego zainteresowania mieszkańców Rudawy oraz okolicznych miejscowości. Dobrze funkcjonujący klub sportowy nie ma odpowiednich warunków rozwoju. Brak boiska treningowego, część infrastruktury jest przestarzała i stwarza niebezpieczeństwo dla użytkowników. Brak miejsc parkingowych. Niska jakość estetyczna przestrzeni.

Rysunek 25. Przejście dla pieszych przy szkole podstawowej.

- Niebezpieczne dojście do szkoły podstawowej. Słaba widoczność przy przejściu przez ulicę, brak rozwiązań spowalniających ruch w okolicy szkoły.

Rysunek 26. Samochody na poboczu drogi przy dworcu kolejowym.

- Brak parkingu przy dworcu kolejowym. Samochody zaparkowane wzdłuż drogi stwarzają niebezpieczeństwo dla jej użytkowników i pogarszają estetykę przestrzeni. Brakuje centrum przesiadkowego odpowiadającego na potrzeby mieszkańców.

Rysunek 27. Budynek dworca i wejście na perony.

- Budynek dworca kolejowego i infrastruktura dla podróżnych w bardzo złym stanie technicznym, nie funkcjonuje w należyty sposób. Brak obsługi podróżnych, brak bezpiecznego przejścia przez tory oraz wygodnego miejsca oczekiwania. Niska estetyka przestrzeni.

Rysunek 28. Teren w centrum, za obiektami usługowymi z widokiem na przystanek autobusowy i obiekty usługowe

- Centralna część miejscowości, w której zgrupowane są najważniejsze usługi, nie odpowiada na potrzeby użytkowników. Jakość przestrzeni i jej estetyka nie odpowiadają randze miejsca. Niska jakość i zły stan techniczny nawierzchni. Dominuje ruch kołowy, brak przyjaznej pieszym i rowerzystom infrastruktury. Brak przyjaznego miejsca odpoczynku, rekreacji, placu do organizowania wydarzeń lokalnych i spotkań. Niewystarczające miejsce oczekiwania na przystanku autobusowym.
- Brak odpowiednio wykształconej, publicznej przestrzeni w centrum miejscowości, przyjaznej dla pieszych i sprzyjającej budowaniu lokalnej społeczności. Niewystarczająco wykorzystany potencjał przestrzeni w okolicy kościoła i obiektów usługowych - przeznaczenie wytworzonego wnętrza urbanistycznego na parkingi.

Obszar nr 4. Zabierzów

Negatywne aspekty i problemy przestrzenne obszaru to:

Rysunek 29. Plac zabaw przy osiedlu mieszkaniowym.

- Brak odpowiednich, bezpiecznych, ogólnodostępnych placów zabaw dla dzieci, w szczególności w północnej części obszaru.
- Niska jakość istniejących miejsc zabaw dla dzieci, niekorzystna lokalizacja przy drogach, przestarzała i źle funkcjonująca infrastruktura.

Rysunek 30. Działki w bezpośrednim otoczeniu doliny rzeki Rudawy

- Niewykorzystany potencjał terenów w pobliżu doliny rzeki Rudawy, nieużytkowane i nieuporządkowane działki, niska jakość estetyczna otoczenia.

Rysunek 31. Przejazd pod torami kolejowymi

- Niebezpieczny, zbyt wąski przejazd dla samochodów pod torami kolejowymi powodujący bezpośrednie zagrożenie dla użytkowników, niewygodne i wąskie przejście dla pieszych, brak bezpiecznego przejazdu dla rowerów, niska estetyka i jakość materiałów użytych do budowy przejazdu.

Rysunek 32. Samochody zaparkowane przy dworcu kolejowym

- Niewystarczające możliwości parkowania przy dworcu kolejowym, parking niedopasowany do dużych potrzeb użytkowników.

Rysunek 33. Jedyne miejsce do parkowania rowerów przy dworcu

- Nieuwzględnienie potrzeb rowerzystów, brak odpowiednich miejsc do parkowania dla rowerów przy dworcu kolejowym. Jedyne miejsce do parkowania rowerów umiejscowione bardzo niekorzystnie, nie zapewnia bezpieczeństwa ani wygody użytkownika.
- Na przejściu nad torami brak uwzględnienia potrzeb osób niepełnosprawnych.

Rysunek 34. Budynek dworca, otoczenie zajęte przez samochody

- Nieuporządkowanie i chaos przestrzenny terenów przy dworcu kolejowym. Zaniedbany budynek samego dworca. Brak odpowiedniej obsługi podróżnych.

- Przy Gimnazjum im Jana Matejki niewystarczająca ilość dostępnych dla szkoły terenów sportowych. Boisko należące do klubu nie może być udostępnione szkole, co generuje konflikty przestrzenne. Brak mniejszego boiska ogólnodostępnego, zapewniającego zaplecze sportowe dla uczniów szkoły.

Rysunek 35. Dojście do szkoły podstawowej

- Niebezpieczne, zbyt wąskie pobocze, będące najważniejszą drogą dojścia dzieci do Szkoły Podstawowej im. III Armii Wojska Polskiego, powodujące dla pieszych bezpośrednie zagrożenie.
- Niewystarczające warunki lokalowe szkoły w stosunku do liczby uczniów, zbyt mała liczba sal lekcyjnych, konieczność wielozmianowej pracy.

Rysunek 36. Dzięki miejsca ognisk, śmieci na terenie kamieniołomu

- Nieporządek i zaśmiecenie obszaru dawnego kamieniołomu, będącego głównym miejscem wypoczynku i rekreacji mieszkańców sołectwa.

Rysunek 37. Częściowo zniszczona, nieodpowiednio dostosowana infrastruktura

- Ślady wandalizmu, miejscami zniszczona lub niewystarczająca infrastruktura.

Obszar nr 5. Zelków

Negatywne cechy obszaru, problemy przestrzenne:

Rysunek 38. Tereny rekreacyjne w centrum miejscowości.

- Konflikt przestrzenny w centrum miejscowości – miejsce wypoczynku i rekreacji nie oddzielone od drogi, brak nasadzeń zieleni, która podniosłaby wartość estetyczną i funkcjonalną miejsca.

Rysunek 39. Boisko, tereny sportowe.

- Niewystarczająca infrastruktura sportowa, obiekty obsługujące złej jakości, w złym stanie technicznym, obniżające estetykę miejsca.

Rysunek 40. Miejsce odpoczynku na wyznaczonym szlaku oraz szlak wykorzystywany jako trasa biegowa.

- Niewystarczające tereny rekreacji i wypoczynku w stosunku do lokalnych potrzeb, nie wykorzystany potencjał miejsca. Istniejąca infrastruktura częściowo przestarzała i źle funkcjonująca.

Rysunek 41. Plac zabaw przy szkole podstawowej

- Niewystarczające warunki lokalowe w szkole podstawowej w stosunku do obecnej oraz prognozowanej liczby uczniów. Konieczność wielozmianowej pracy, nieodpowiednie warunki nauki.
- Brak odpowiedniego, bezpiecznego miejsca zabaw dla dzieci. Istniejąca infrastruktura jest niewystarczająca, teren placu zabaw jest zaniedbany i nie funkcjonuje w odpowiedni sposób. Brak odpowiedniej zieleni, zaprojektowania układu placu, niskiej jakości ogrodzenie, negatywnie wpływa na wartość estetyczną oraz funkcjonalną miejsca.

Badania wywołane – główne wnioski

Kierując się zasadą partycypacji społecznej w opracowaniu Gminnego Programu Rewitalizacji, ważnym elementem wspomagającym wyznaczenie obszarów wymagających wsparcia rewitalizacyjnego było zdobycie głosów i opinii mieszkańców zamieszkujących te tereny. Z uwagi na fakt, iż projektowane działania rewitalizacyjne powinny być ukierunkowane przede wszystkim na rozwiązywanie problemów społecznych, kluczowym było „wsłuchanie” się w głosy interesariuszy programu. Z tego względu w ramach etapu diagnostycznego przeprowadzono badania społeczne z mieszkańcami gminy Zabierzów, które miały na celu identyfikację kluczowych problemów koncentrujących się na terenie gminy oraz rozpoznanie potrzeb mieszkańców i propozycji działań w celu poprawy jakości życia oraz wizerunku Zabierzowa. Badania zrealizowano w formie ankiety, wykorzystując technikę sondażu ulicznego (PAPI) oraz ankiety internetowej (CAWI). W toku wcześniejszych prac wyodrębnionych zostało 5 podobszarów mających cechy przestrzeni zdegradowanej, na których zaobserwowano koncentrację negatywnych zjawisk społecznych tj.:

- Karniowice,
- Kleszczów,
- Rudawa,
- Zabierzów,
- Zelków.

W miejscowościach tych zrealizowano sondaż uliczny, zarówno z mieszkańcami jak i użytkownikami obszarów.

Badania prowadzone były w okresie 30.03.-08.04.2016 r. Łącznie otrzymano 225 kompletnie zrealizowanych ankiet, z czego 100 ankiet wypełnili mieszkańcy w trakcie sondażu ulicznego, 125 – klikając w link do ankiety zamieszczony na stronie Urzędu Gminy w Zabierzowie. W dalszej części zaprezentowano najważniejsze wyniki oraz wnioski płynące z przeprowadzonego badania.

Najważniejsze wyniki

- Przyglądając się podstawowym cechom społeczno-demograficznym przebadanych należy zauważyć, że ankietę wypełniło nieco więcej mężczyzn (53%), niż kobiet (47%). Średni wiek respondentów wyniósł 45 lat, natomiast pod względem wykształcenia najwięcej ankietowanych posiadało dyplom uczelni wyższej (58,2%), a mniej więcej co czwarty ukończył szkołę średnią (25,3%). W tabeli poniżej zestawiono płeć, wiek oraz wykształcenie ankietowanych w podziale na typ badania:

Tabela 28. Podstawowe cechy społeczno-demograficzne przebadanych

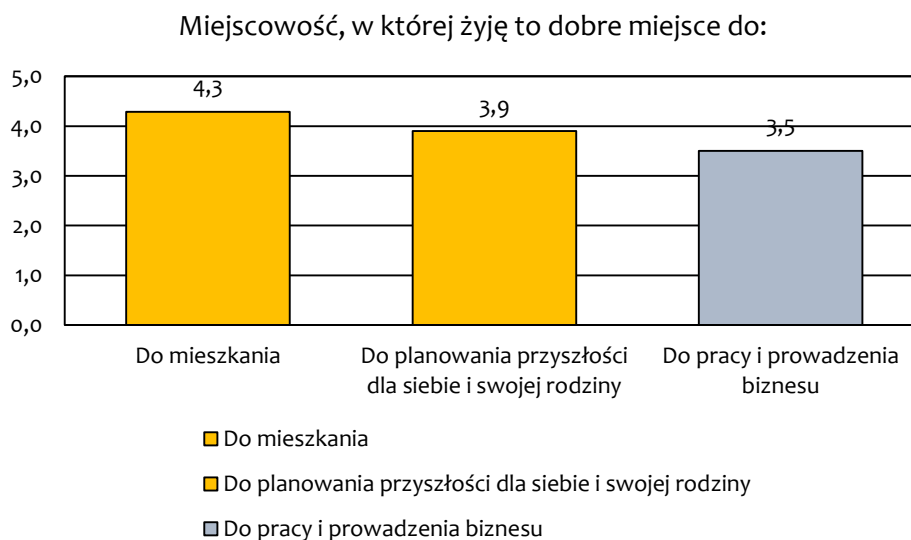
Główne charakterystyki:	PAPI (n=100)	CAWI (n=125)	Ogółem (n=225)
Kobieta [%]	44	49	47
Mężczyzna [%]	56	51	53
Średni wiek (w latach)	49	41	45

Wyszktałenie:	Podstawowe [%]	4	0	1,8
	Gimnazjalne [%]	0	2	0,9
	Zawodowe [%]	28	2	13,8
	Średnie [%]	35	17	25,3
	Wyższe [%]	33	88	58,2

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów, n=225

— Ważnym pytaniem diagnozującym nastroje mieszkańców jest ocena gminy jako miejsca dobrego do mieszkania, do planowania przyszłości oraz do pracy i prowadzenia działalności gospodarczej. O te trzy wymiary zapytano mieszkańców gminy Zabierzów. Zgodnie z wynikami, Zabierzów oceniany jest najlepiej jako dobre miejsce do mieszkania – średnia z ocen na 5-cio stopniowej skali, gdzie 1 – oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam”, 5 – „zdecydowanie się zgadzam” wyniosła 4,3. Poniżej oceny „dobrej” (4,0) uplasowały się dwa kolejne wymiary, przy czym słabiej wypadł aspekt związany z lokalnym rynkiem pracy, gdzie odpowiedź „dobre miejsce do pracy i prowadzenia biznesu” zyskał średnią równą 3,5. Można zatem uznać, że gmina postrzegana jest jako atrakcyjne miejsce do życia, przy czym są sfery jej funkcjonowania, które wymagałyby poprawy.

Rysunek 42. Średnie z ocen poszczególnych aspektów życia w gminie Zabierzów

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów, n=225

— Stopień zadowolenia z życia w gminie Zabierzów różnicuje wiek respondentów. I tak, osoby młode (do 24 roku życia) generalnie najniżej na tle wszystkich grup wiekowych oceniały poszczególne aspekty życia w gminie. Wyniki te można wiązać z rosnącymi oczekiwaniami osób młodych, często dopiero wchodzących na rynek pracy i zainteresowanych dostępem do rozbudowanej oferty kulturalno-rozrywkowej (obecność kina, klubów, kawiarni itp.). Oceny wystawione gminie przez mieszkańców rosną wraz z wiekiem. Atuty mieszkania w Zabierzowie dostrzegane są częściej przez osoby w średnim wieku i starsze. W przypadku kwestii związanej z planowaniem przyszłości dla siebie i swojej rodziny, oceny te są względnie wyrównane, chociaż można zauważyć, że ankietowani przynależący do grupy wiekowej 25-35 lat oceniają ten aspekt najlepiej (średnia 4,2). Można odczytywać to jako istotny głos

dotąd dodatkowo potwierdzający wysoką atrakcyjność osiedleńczą gminy, szczególnie dla młodych rodzin z dziećmi.

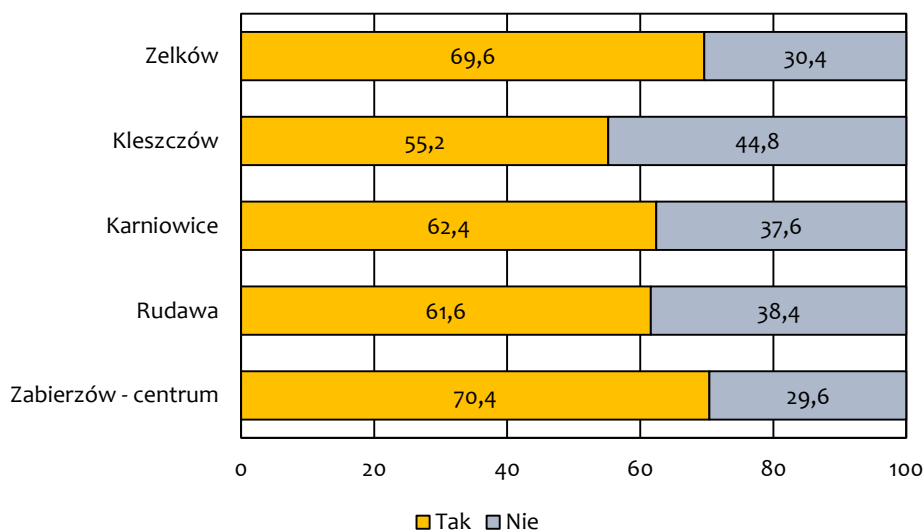
Tabela 29. Średnie z ocen różnych obszarów życia w gminie w podziale na wiek.

Wiek badanych	Do 24 lat	25-35 lat	36-45 lat	46-55 lat	56-65 lat	65+
Do mieszkania	3,9	4,4	4,1	4,2	4,4	4,6
Do planowania przyszłości dla siebie i swojej rodziny	3,5	4,2	3,8	3,8	3,9	3,8
Do pracy i prowadzenia biznesu	3,3	3,8	3,5	3,5	3,2	3,7

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów, n= 225

— Mieszkańcy gminy Zabierzów w większości opowiedzieli się za włączeniem wszystkich wstępnie wytypowanych obszarów do Gminnego Programu Rewitalizacji. Najwięcej głosów na „tak” otrzymał Zabierzów oraz Zelków, gdzie w obu przypadkach blisko 70% badanych potwierdziło, iż są to miejscowości wymagające działań rewitalizacyjnych. Kolejne wyniki uzyskały Karniowice (62,4%), Rudawa (61,6%) oraz Kleszczów (55,2%).

Rysunek 43. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy wskazany obszar powinien zostać poddany rewitalizacji?” [%]

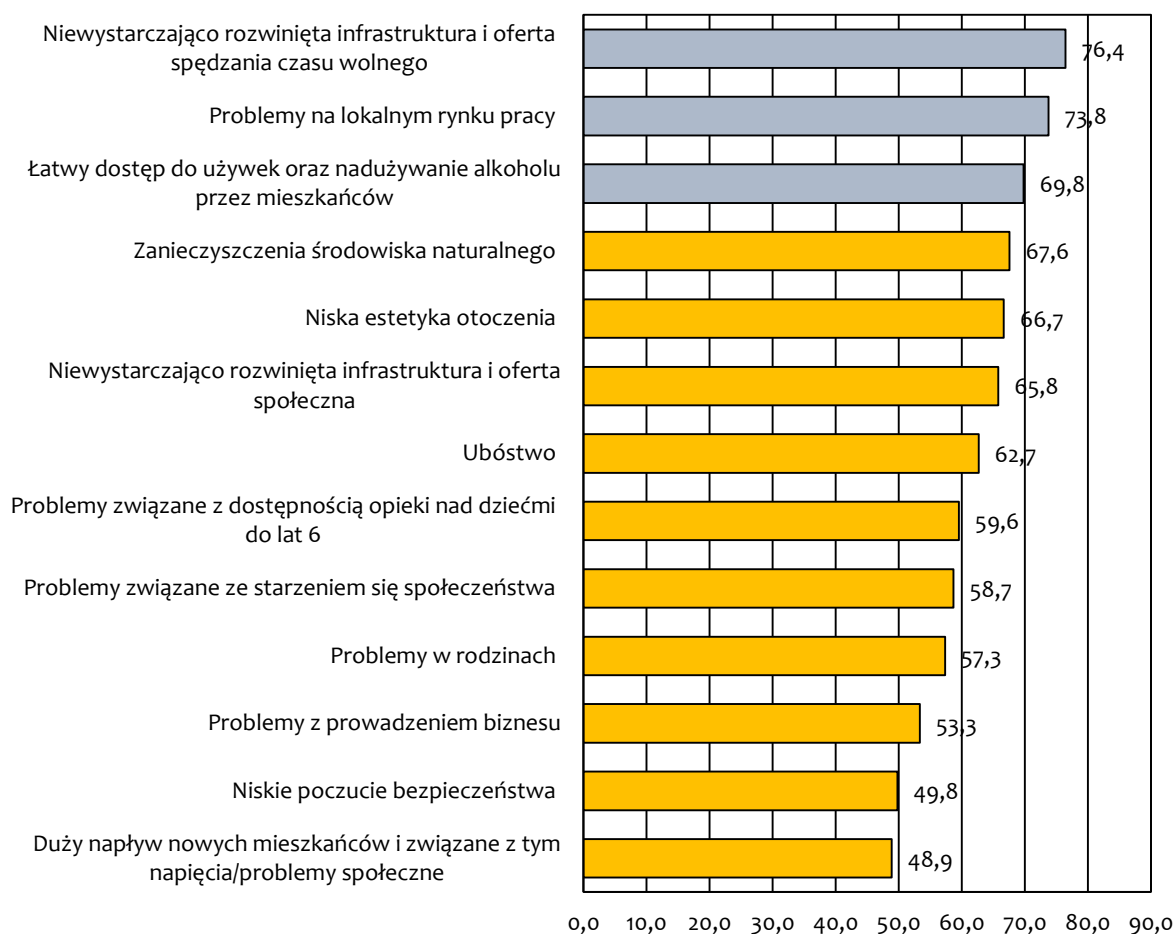

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów, n=225

— Ankietowani poproszeni zostali o wskazanie, czy poza wcześniej wytypowanymi obszarami zdegradowanymi dostrzegają w gminie inne miejsca, które również wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych. W otwartym pytaniu respondenci wskazywali najczęściej na sołectwa: **Kobylany, Balice, Rząska i Bolechowice**. W ich kontekście podkreślano przede wszystkim braki w zakresie miejsc dla aktywnego wypoczynku, oferty dla dzieci i młodzieży oraz problemy komunikacyjne. Pojawiło się również kilka głosów **dotyczących miejsc na terenie Rudawy, Zabierzowa i Zelkova**, które warto mieć na uwadze w kontekście działań rewitalizacyjnych. Opisano je poniżej.

- Na terenie **Rudawy** wskazano dodatkowo miejsca problemowe wykazujące objawy przestrzeni zdegradowanych i niebezpiecznych dla użytkowników: ul. Kalwaryjska – bunkry, teren zabytkowego domu w Rudawie (tzw. willa z wieżyczką), okolice Zakładu Doświadczalnego Instytutu Zootechniki oraz nieuporządkowane tereny przy rzece Rudawie (brak ścieżek spacerowych i rowerowych).
- **W Zabierzowie** ankietowani mieszkańcy wspominali rejon ul. Krzyżowej i ul. Zacisze (problemy wynikające z niekorzystnego układu komunikacyjnego), Dom Kultury oraz teren po drugiej stronie Biedronki, ul. Cmentarną (np. brak przejścia dla pieszych przy Kościele, ale i niedostateczną ilość obiektów tzw. drobnej architektury: koszy na śmieci, ławek). Część ankietowanych wskazała na ul. Leśną i problemy związane z niewystarczającą infrastrukturą drogową (brak chodnika doprowadzającego do lasu, brak ścieżek rowerowych) oraz rekreacyjną (brak placu zabaw, brak siłowni na otwartym powietrzu).
- W miejscowości **Zelków** część badanych wskazała na teren pętli autobusowej. Ankietowani widzą potrzebę poprawy infrastruktury przestrzeni pętli, uporządkowania terenów wokół przystanku i doświetlenia miejsca, które po zmroku staje się niebezpieczne dla jego użytkowników. Kolejne miejsce to teren wąwozu za końcem zabudowy ul. Jana Pawła jako niewykorzystany potencjał sfery rekreacyjnej sołectwa.
- Spośród potencjalnych problemów, które mogą występować w gminie ankietowani mieli za zadanie wskazanie tych, które dostrzegają na terenie gminy Zabierzów. Trzy najczęściej wskazywane kwestie problemowe to: **niewystarczająca infrastruktura i oferta spędzania czasu wolnego (76,4%), problemy na lokalnym rynku pracy (73,8%) oraz łatwy dostęp do używek oraz nadużywanie alkoholu przez mieszkańców (69,8%)**. Ankietowani stosunkowo najrzadziej zauważają natomiast negatywne zjawiska związane z dużym napływem nowych mieszkańców (48,9%) oraz niskim poczuciem bezpieczeństwa (49,8%).

Rysunek 44. Odsetek wskazań na problemy, koncentrujące się na terenie gminy Zabierzów [%]*

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów, n=225

*procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondent mógł wybrać kilka odpowiedzi

— Badanych poproszono również o doprecyzowanie powyższych problemów (na czym polega, jakiej grupy społecznej dotyczy i w którym miejscu jest najbardziej widoczny), a także o określenie ich skali. Problemy, które w dużym stopniu koncentrują się na terenie gminy i które otrzymały powyżej 40% wskazań przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 30. Ocena skali koncentracji problemów występujących na terenie gminy.

Problem koncentrujący się w dużym stopniu (% wskazań)	Na czym problem polega i kogo dotyczy
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura i oferta społeczna (57,4%)	☐ Trudności w znalezieniu pracy na lokalnym rynku pracy, szczególnie przez osoby młode i wykształcone oraz osoby po 50. r.ż. Bliskość Krakowa powoduje, że ulokowane tam większe zakłady „wypierają” lokalne biznesy i aby znaleźć dobrą pracę trzeba dojeżdżać do Krakowa. ☐ Mało atrakcyjne warunki zatrudnieniowe: niskie zarobki, trudności w uzyskaniu umowy o pracę.
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura i oferta spędzania czasu wolnego (54,7%)	☐ Nierównomierny dostęp do infrastruktury i oferty czasu wolnego na terenie gminy. ☐ Mała ilość miejsc do spacerowania, przestrzeni do spędzania czasu wolnego na wolnym powietrzu zarówno

	<p>dla dzieci, młodzieży, jak i osób starszych (wspierających budowanie relacji między mieszkańcami).</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Niedostateczna ilość obiektów kulturalnych – brak kina, niedostatek świetlic i domów kultury z ofertą dla dzieci i młodzieży, ale i dla seniorów, bibliotek (jedna biblioteka główna w Balicach i 3 filie na całą gminę). ☐ Niewystarczająca ilość infrastruktury sportowej – boiska, ścieżki rowerowe.
Zanieczyszczenie środowiska naturalnego (53,9%)	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Zanieczyszczenie powietrza pochodzące z domowych palenisk (mała świadomość ekologiczna mieszkańców, palenie w piecach nieodpowiednimi materiałami, śmieciami). ☐ Zanieczyszczenie powietrza spalinami samochodowymi – głównie dotyczy to miejscowości znajdujących się przy głównych szlakach komunikacyjnych (autostrada A4, droga krajowa nr 79, droga wojewódzka nr 774). ☐ Smog „przylatujący” z Krakowa. ☐ Zaśmiecanie lasów.
Problemy związane z dostępnością opieki nad dziećmi do lat 6. (46,3%)	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Niewystarczająca ilość miejsc w żłobkach i przedszkolach w wyniku ustawicznego powiększania się liczby mieszkańców gminy. ☐ Brak publicznego żłobka w gminie. ☐ Wsparcie gminy w zakresie tworzenia miejsc opieki nad małymi dziećmi.
Niska estetyka otoczenia (46%).	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Nieuporządkowane tereny wokół rzeki Rudawy. ☐ Śmieci w rowach i na ulicach wpływające na niską estetykę przestrzeni publicznych. ☐ Niewystarczająca ilość obiektów tzw. małej architektury – ławek, koszy na śmieci. ☐ Brak dbałości mieszkańców o czystość w miejscach publicznych. ☐ Zaniedbane wiaty przystankowe. ☐ Niedostateczna ilość parków, skwerów, miejsc zielonych.

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów, n=225

— Ankietowani poproszeni zostali również o wskazanie problemów, które są według nich priorytetowe i wymagają najbardziej pilnych działań. Uzyskane odpowiedzi były dość mocno zróżnicowane, jednak na podstawie częstości wskazań można wyróżnić cztery zasadnicze obszary problemowe, dla których odsetek wskazań przekraczał 10%. Należą do nich:

1. Niewystarczająco rozwinięta oferta spędzania czasu wolnego (20,4%).
2. Zanieczyszczenia środowiska naturalnego (14,7%).
3. Niska estetyka otoczenia (10,2%).
4. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura społeczna (10,2%).

Analizując dane w podziale na wstępnie wytypowane obszary rewitalizacji, zauważa się pewne zróżnicowane w odniesieniu do najczęściej wskazywanych problemów dotyczących mieszkańców i użytkowników poszczególnych obszarów. W tabelach przedstawionych niżej ujęto rozkład procentowy odpowiedzi badanych na pytanie o skalę występowania danego problemu. Do wyboru były 3 poziomy: problem koncentruje się w małym stopniu, średnim lub dużym. Poniższe dane dotyczą ostatniego wymiaru, a więc oceny problemów, które koncentrują się na danym obszarze w największym stopniu.

Obszar nr 1. Karniowice

- Problemem koncentrującym się w dużym stopniu na terenie obszaru 3 jest, według respondentów, niska estetyka otoczenia (52,5%) przejawiająca się w braku chodników oraz zaśmiecaniu przestrzeni publicznych, co psuje wizerunek miejscowości i pogarsza komfort życia mieszkańców.
- Na drugim miejscu pod względem częstości wskazań mieszkańcy Karniowic wskazali na „łatwy dostęp do używek i nadużywanie alkoholu przez mieszkańców”. Podkreślano w tym zakresie brak większych trudności z zakupem alkoholu przez osoby niepełnoletnie, ale i obecność osób spożywających alkohol „pod sklepem”.
- Dwa kolejne, według liczebności wskazań, problemy koncentrują się głównie wokół oferty czasu wolnego dla dzieci i młodzieży zamieszkujących Karniowice. Zdaniem badanych, brak jest miejsc, w których młodzież mogłaby rozwijać się, spotykać lub uprawiać sport. Część ankietowanych przyznała, że potrzebna jest infrastruktura, która „ożywiłaby” miejscowość tworząc wspólną przestrzeń do spotkań i integracji.

Tabela 31. Problemy koncentrujące się na obszarze 1. Karniowice.

Obszar 1. Karniowice	
Problem koncentruje się w dużym stopniu	Odsetek wskazań [%]
Niska estetyka otoczenia	52,6
Łatwy dostęp do używek i nadużywanie alkoholu	36,8
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura i oferta spędzania czasu wolnego	36,8
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura społeczna	31,6
Problemy na lokalnym rynku pracy	26,3
Problemy z opieką nad dziećmi do lat 6	15,8
Problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa	15,8
Zanieczyszczenia środowiska naturalnego	15,8
Ubóstwo	10,5
Problemy w rodzinach	10,5
Niskie poczucie bezpieczeństwa	10,5
Duży napływ nowych mieszkańców	10,5
Problemy z prowadzeniem biznesu	5,3

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów

Obszar 2. Kleszczów

- Obszar 2. Kleszczów podobnie jak obszar 1. Karniowice odznacza się problemami związanych z niewystarczająco rozwiniętą ofertą i infrastrukturą czasu wolnego oraz infrastrukturą społeczną (po 47,4% wskazań). Badani widzą potrzebę utworzenia przestrzeni do spacerowania, przebywania z dziećmi, ale i też dla osób starszych i samotnych. Na terenie obszaru 2. nie ma, zdaniem respondentów, ogólnodostępnego obiektu pełniącego funkcję kulturowo-rekreacyjną np. świetlicy lub domu kultury, który mógłby zapewnić mieszkańcom tego typu ofertę.

- Kolejne, pod względem częstości wskazań, deklarowane były problemy związane z opieką nad dziećmi do lat 6. (42,1%).

Tabela 32. Problemy koncentrujące się na obszarze 2. Kleszczów.

Obszar 2. Kleszczów	
Problem koncentruje się w dużym stopniu	Odsetek wskazań [%]
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura i oferta spędzania czasu wolnego	47,4
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura społeczna	47,4
Problemy z opieką nad dziećmi do lat 6	42,1
Problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa	26,3
Problemy na lokalnym rynku pracy	21,1
Zanieczyszczenia środowiska naturalnego	21,1
Niska estetyka otoczenia	21,1
Łatwy dostęp do używek i nadużywanie alkoholu	15,8
Problemy z prowadzeniem biznesu	10,5
Ubóstwo	10,5
Niskie poczucie bezpieczeństwa	10,5
Problemy w rodzinach	5,3
Duży napływ nowych mieszkańców	5,3

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów

Obszar nr 3. Rudawa

- Obszar 3. charakteryzują przede wszystkim problemy związane z niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturą i ofertą spędzania czasu wolnego. Dla co drugiego ankietowanego zamieszkującego ten obszar jest to problem, który koncentruje się w dużym stopniu na terenie Rudawy. Ankietowani wprost przyznali, że brakuje im miejsc, gdzie mogliby spędzać czas wolny ze swoimi dziećmi, ale również oferty dedykowanej seniorom.
- Niedostateczny dostęp do infrastruktury społecznej wskazany został przez 37,1% badanych i jest drugim pod względem liczby wskazań najistotniejszym dla mieszkańców Rudawy problemem. W tym wypadku również podkreślano brak miejsc spotkań dla mieszkańców, infrastruktury dla osób starszych oraz punktów informacji o tym gdzie szukać pomocy w razie potrzeby.
- Powyżej 30% wskazań otrzymały również takie problemy jak: niska estetyka otoczenia oraz zanieczyszczenie środowiska naturalnego oraz problemy na lokalnym rynku (kolejno 31,4% oraz po 34,3%). W pierwszym przypadku, problem ten wyraża się we wspomianej przez respondentów niedostatecznej ilości zadbanych przestrzeni publicznych takich jak skwerki, park, ścieżki do spacerowania, ale i braku dbałości o wspólne przestrzenie (śmieci, zniszczone ławki). Problemy w obszarze środowiska naturalnego koncentrują się wokół zanieczyszczeń powietrza spowodowanych spalaniem w domowych paleniskach niskiej jakości węgla i nieodpowiednich materiałów, w tym śmieci (emisja powierzchniowa) oraz zanieczyszczeń pochodzących z pobliskiego zakładu wydobywczego (kopalnia odkrywkowa) (emisja punktowa).

Tabela 33. Problemy koncentrujące się na obszarze 3. Rudawa.

Obszar 3. Rudawa	
Problem koncentruje się w dużym stopniu	Odsetek wskazań [%]
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura i oferta spędzania czasu wolnego	51,4
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura społeczna	37,1
Problemy na lokalnym rynku pracy	34,3
Zanieczyszczenia środowiska naturalnego	34,3
Niska estetyka otoczenia	31,4
Łatwy dostęp do używek i nadużywanie alkoholu	22,9
Niskie poczucie bezpieczeństwa	20
Problemy z opieką nad dziećmi do lat 6	20
Duży napływ nowych mieszkańców	17,1
Problemy z prowadzeniem biznesu	14,3
Ubóstwo	14,3
Problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa	11,3
Problemy w rodzinach	0

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów

Obszar nr 4. Zabierzów

- Ankietowani zamieszkujący Obszar nr 4 Zabierzów najczęściej zauważają problemy związane z rosnącym napływem nowych mieszkańców (69,6%). Sam Zabierzów jako miejscowość, gdzie skupiona jest największa ilość usług (zarówno społecznych, jak i handlowych czy związanych z rekreacją i sportem), ale i ze względu na ulokowanie (centrum gminy i związana z tym obecność władz samorządowych) stanowi atrakcyjne miejsce do osiedlania się. Ankietowani zauważają problemy związane z obsługą nowych mieszkańców i niewystarczającym dostępem do infrastruktury opieki nad małymi dziećmi (żłobki, przedszkola). To właśnie ten problem (opieka nad dziećmi do lat 6.), pod względem częstości wskazań, lokował się na 3. miejscu.
- Na uwagę zasługuje również problem niskiego poczucia bezpieczeństwa (60,9%). Przyczyną takiej sytuacji według badanych jest brak monitoringu oraz niewystarczająca ilość patroli służb porządkowych, co obniża odczuwany przez respondentów subiektywny poziom bezpieczeństwa indywidualnego.
- Blisko 60% wskazań otrzymał również obszar związany z prowadzeniem działalności gospodarczej. Mimo, iż częściej ten aspekt zauważali mieszkańcy Zabierzowa, to warto nadmienić, iż odnosili się oni do sytuacji całej gminy. Doprecyzowując ten problem, ankietowani podkreślali, że generalnie trudno jest na terenie gminy rozwinąć własny biznes z uwagi na dużą konkurencję pobliskiego Krakowa. Respondenci oczekiwali w tym zakresie większego wsparcia ze strony gminy – wzmiankowane było wsparcie merytoryczne, pomoc w wypełnianiu wniosków czy procesie zakładania nowej działalności.

Tabela 34. Problemy koncentrujące się na obszarze 4. Zabierzów.

Obszar 4. Zabierzów	
Problem koncentruje się w dużym stopniu	Odsetek wskazań [%]
Duży napływ nowych mieszkańców	69,6
Niskie poczucie bezpieczeństwa	60,9
Problemy z prowadzeniem biznesu	56,5
Problemy z opieką nad dziećmi do lat 6	56,5
Zanieczyszczenia środowiska naturalnego	50,0
Ubóstwo	47,8
Problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa	47,8
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura społeczna	47,8
Łatwy dostęp do używek i nadużywanie alkoholu	39,1
Problemy na lokalnym rynku pracy	34,8
Problemy w rodzinach	34,8
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura i oferta spędzania czasu wolnego	34,8
Niska estetyka otoczenia	30,4

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów

Obszar nr 5. Zelków

- Problemy związane z niedostateczną infrastrukturą na potrzeby spędzania czasu wolnego, jak i zapewnienia potrzeb społecznych dostrzegają również mieszkańcy obszaru 5. Zelków (kolejno 42,6% i 36,8% wskazań). W Zelkowie, podobnie jak w poprzednich miejscowościach, brak jest, w opinii respondentów, terenów pełniących funkcje sportowo-rekreacyjne dla mieszkańców. Kilukrotnie podkreślano, iż zauważalny jest na tym obszarze także problem starszych i samotnych ludzi, którzy nie mają przestrzeni do spotykania się i rozwijania swoich zainteresowań.

Tabela 35. Problemy koncentrujące się na obszarze 5. Zelków.

Obszar 5. Zelków	
Problem koncentruje się w dużym stopniu	Odsetek wskazań [%]
Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura i oferta spędzania czasu wolnego	42,1
Niewystarczająco rozwinięta oferta i infrastruktura społeczna	36,8
Problemy na lokalnym rynku pracy	31,6
Problemy z opieką nad dziećmi do lat 6	29,8
Niska estetyka otoczenia	29,8
Łatwy dostęp do używek i nadużywanie alkoholu	22,8
Zanieczyszczenia środowiska naturalnego	21,1
Duży napływ nowych mieszkańców	17,5
Problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa	15,8
Problemy w rodzinach	14,0

Diagnoza dla Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Zabierzów na lata 2016-2022

Problemy z prowadzeniem biznesu	12,3
Niskie poczucie bezpieczeństwa	10,5
Ubóstwo	1,8

Źródło: badania ankietowe z mieszkańcami gminy Zabierzów

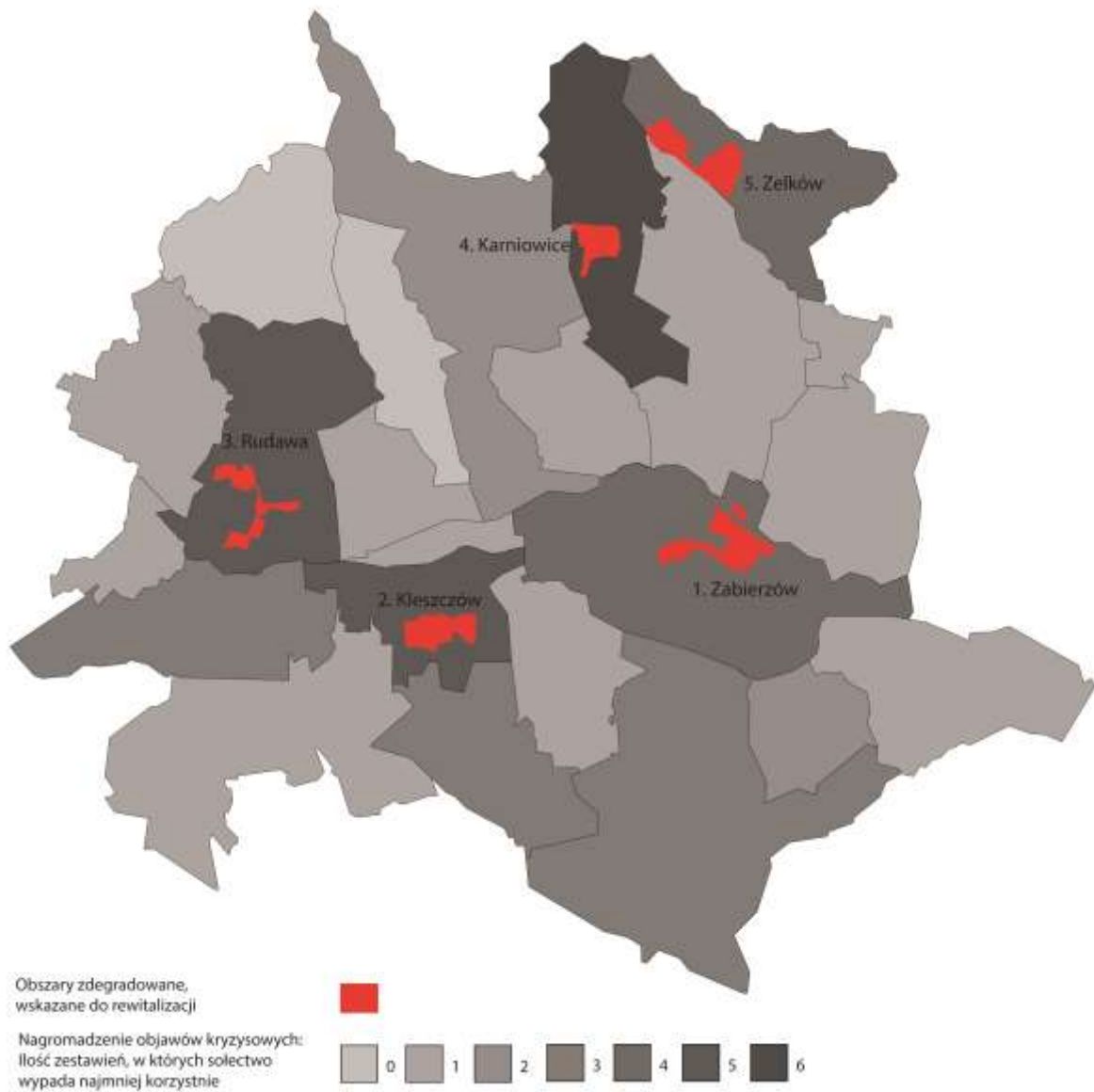
Delimitacja i charakterystyka obszarów zdegradowanych i wskazanych do rewitalizacji

W wyniku przeprowadzonej analiz społecznych w zakresie:

- demografii (liczba mieszkańców w 2015, liczba mieszkańców w 2010, zmiana liczby mieszkańców w latach 2010 - 2015, saldo migracji w 2015, przyrost naturalny 2015, liczba zameldowań na pobyt stały 2015, liczba zameldowań na 100 mieszkańców 2015);
- pomocy społecznej (Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS 2015, liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej na 100 mieszkańców, liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS 2011, liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej - 2015 w stosunku do 2011, liczba rodzin objętych pracą socjalną 2015, liczba rodzin objętych pracą socjalną 2015 na 100 mieszkańców, liczba rodzin objętych pracą socjalną 2010, liczba rodzin objętych pracą socjalną 2015 w stosunku do 2010);
- problemów społecznych (liczba uzależnionych korzystających z pomocy społecznej 2015, zgłoszenia problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego, zgłoszenia problemów alkoholowych na 100 mieszkańców, Niebieskie Karty 2015, Niebieskie karty w przeliczeniu na 100 mieszkańców, uczniowie sprawiający kłopoty wychowawcze 2015, uczniowie sprawiający kłopoty wychowawcze 2015 na 100 mieszkańców, liczba dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, liczba dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na 100 mieszkańców);
- bezpieczeństwa (liczba rozbojów, kradzieży i włamań 2015, liczba rozbojów, kradzieży i włamań na 100 mieszkańców, liczba zdarzeń (pobić, oszustw, znęcania się, nietrzeźwych) 2015, liczba zdarzeń (pobić itd.) na 100 mieszkańców);
- aktywności społecznej (frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych 2014, mapa aktywności lokalnej (liczba NGO sport, rekreacja, kultura), głosy uczestników I warsztatu strategicznego - wybór obszarów do rewitalizacji),

oraz analizy przestrzenno-funkcjonalnej zdelimitowano obszary zdegradowane i wskazano je do rewitalizacji.

Rysunek 45. Wyniki analiz społecznych oraz diagnozy przestrzenno-funkcjonalnej.

Źródło: opracowanie własne

Obszar nr 1. Karniowice

W granicach: ul. Rycerska, ul. Modrzewiowa, przedłużenie ul. Modrzewiowej do terenów zielonych ze stawami, wzdłuż południowej i zachodniej granicy terenu zielonego, zachodniej granicy osiedla mieszkaniowego i terenów sportowych, do ul. Rycerskiej.

Obszar ma powierzchnię ok. 0,22 km².

Rysunek 46. Karniowice - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.

Główne cechy charakterystyczne obszaru:

- Obserwowany jest proces starzenia się społeczeństwa, obszar cechuje ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, który dodatkowo jest najniższy spośród wszystkich wyznaczonych obszarów rewitalizacji oraz dwukrotnie niższy od średniego wskaźnika dla gminy Zabierzów.
- Wyraźne problemy społeczne dotyczą mieszkańców już w młodym wieku. Wysoki jest tu wskaźnik liczby dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym przypadających na 100 mieszkańców.
- Obszar Karniowic charakteryzuje najwyższy w gminie wskaźnik liczby rodzin korzystających z pomocy finansowej oferowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przypadających na 100 mieszkańców. W granicach obszaru rewitalizacji zamieszkuje aż 94,1% rodzin korzystających z pomocy OPS na obszarze sołectwa Karniowice. Najwyższy jest tu także wskaźnik liczby rodzin objętych pracą socjalną przypadających na 100 mieszkańców (najwyższa wartość spośród obszarów rewitalizacji i druga najwyższa wartość w gminie Zabierzów).
- Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców klasuje się poniżej średniej dla gminy Zabierzów i wskazuje na niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców.
- Na obszarze następuje stopniowa poprawa stanu infrastruktury technicznej - duży wzrost liczby przyłączy wodociągowych oraz gazowych.

- Obszar jest bogaty w walory przyrodnicze, na jego terenie występują tereny cenne przyrodniczo: obszary Natura 2000 oraz Park Krajobrazowy, równocześnie zauważa się brak szlaków turystycznych.
- Tereny rekreacyjne na osiedlu znajdują się w bardzo złym stanie technicznym, a tereny zielone są zaniedbane, niedostępne i nieatrakcyjne dla mieszkańców. Na terenie sołectwa znajdują się zaśmiecone i zaniedbane tereny zielone (okolice stawów), które mogłyby stać się atrakcyjnym terenem rekreacji i wypoczynku okolicznych mieszkańców.
- Zdaniem mieszkańców do najważniejszych problemów dotyczących obszar Karniowic zaliczyć należy niską estetykę otoczenia (52,5% wskazań), łatwy dostęp do używek i nadużywanie alkoholu przez mieszkańców (36,8%) oraz niewystraczająco rozwiniętą infrastrukturę i ofertę czasu wolnego.

Obszar nr. 2 Kleszczów

W granicach: wzdłuż drogi do Nielepic, tereny mieszkaniowe po obydwu stronach kontynuacji drogi Wąwóz Kochanowski, wzdłuż drogi do Burowa, tereny na południu do zachodniej granicy terenu świetlicy.

Obszar ma powierzchnię ok. 0,30 km².

Rysunek 47. Kleszczów - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.

Główne cechy charakterystyczne obszaru:

- Kleszczów charakteryzują korzystne tendencje w zakresie przyrostu liczby mieszkańców – zarówno wskaźnik przyrostu naturalnego, jak i saldo migracji są dodatnie.
- Na obszarze rewitalizacji zauważa się problemy wychowawcze wśród dzieci – sołectwo odnotowuje najwyższy w gminie Zabierzów wskaźnik liczby dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym w przeliczeniu na 100 mieszkańców.
- Niska frekwencja wyborcza mieszkańców sołectwa świadczy o niewielkim poziomie lokalnego zaangażowania mieszkańców tego obszaru.
- Kleszczów odznacza się najniższym wskaźnikiem przedsiębiorczości pośród pozostałych sołectw obejmujących obszary rewitalizacji. Stosunkowo wysoki jest tu udział rolnictwa w strukturze sektorów gospodarczych, podczas gdy sektor usług jest mniej rozwinięty niż średnio w gminie Zabierzów.
- Obszar charakteryzuje wysoki potencjał przyrodniczy, na jego terenie funkcjonuje Park Krajobrazowy. Potencjalnie atrakcyjne tereny zielone są zaśmiecone i nieuporządkowane, co obniża jakość i estetykę przestrzeni. Brak wytyczonych ścieżek pieszych i rowerowych.
- Obiekt pełniący funkcję świetlicy dla dzieci i młodzieży oraz lokalnej społeczności znajduje się w fatalnym stanie technicznym i nie odpowiada na potrzeby użytkowników. Podobnie

otoczenie świetlicy – boisko, teren rekreacyjny – znajdują się w złym stanie technicznym, nie spełniając wymogów bezpieczeństwa.

- Mieszkańcy Kleszczowa podkreślają istnienie problemu związanego z niewystarczająco rozwiniętą ofertą i infrastrukturą czasu wolnego oraz infrastrukturą społeczną (po 47,4% wskazań). Widzą potrzebę utworzenia przestrzeni do spacerowania, przebywania z dziećmi, ale i też dla osób starszych i samotnych. Na terenie obszaru nie ma, zdaniem respondentów, ogólnodostępnego obiektu pełniącego funkcje kulturowo-rekreacyjne np. świetlicy lub domu kultury, który mógłby zapewnić mieszkańcom tego typu ofertę.

Obszar nr 3. Rudawa

W granicach: DK79, fragment terenów zielonych i zabudowy mieszkaniowej po jej północnej stronie, dolina rzeki Rudawy, ul. Stanisława Wyspiańskiego, ul. Zamkowa, wzdłuż południowej i zachodniej granicy terenu Szkoły Podstawowej, ul. Młyńska, wzdłuż północnej granicy terenu kościoła, ul. Niepodległości, ul. Stanisława Wyspiańskiego to ul. L. Końskiego, ul. Końskiego do wschodniej granicy terenu dworca kolejowego, ul. Kolejowa, wzdłuż wschodniej granicy terenu sportowego, ul. Wyspiańskiego do DK79.

Obszar ma powierzchnię ok. 0,25 km².

Rysunek 48. Rudawa - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.

Główne cechy charakterystyczne obszaru:

- W latach 2011 – 2015 nastąpił znaczący (jeden z najwyższych w gminie Zabierzów) przyrost liczby rodzin korzystających z pomocy finansowej oferowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
- W sołectwie Rudawa zauważa się istnienie szeregu problemów społecznych dotyczących młodzieży. Młodzież sprawia liczne problemy wychowawcze - najwyższy dla całej gminy jest tu wskaźnik uczniów sprawiających problemy wychowawcze przypadających na 100 mieszkańców. Równocześnie, niewiele dzieci korzysta z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej – niski wskaźnik liczby dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym przypadająca na 100 mieszkańców.
- Obszar charakteryzuje niski wskaźnik przedsiębiorczości – mała liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców, wysoki udział przemysłu i budownictwa w strukturze sektorów gospodarczych oraz największy sektor usług spośród miejscowości obszarów rewitalizacji (wskaźnik poniżej średniej dla gminy Zabierzów).

- Rudawa odznacza się niską ceną wynajmu 1m kw. lokalu użytkowego, wartości te są znacznie niższe niż średnia ceny dla gminy Zabierzów.
- Obszar dotyka zanieczyszczenie powietrza w stopniu umiarkowanym oraz duże zagrożenie hałasem akustycznym wynikające ze wzmożonego ruchu pojazdów samochodowych. Objęty jest również zagrożeniem powodziowym – należy do strefy zalewowej rzeki Rudawy.
- Sołectwo Rudawa oferuje dobre warunki mieszkalne, głównie ze względów komunikacyjnych (położenie przy drodze krajowej), wszystkie ulice wyposażone zostały w oświetlenie, odnotowano duży wzrost liczby przyłączy kanalizacyjnych.
- Centralna część miejscowości, w której zgrupowane są najważniejsze usługi, nie odpowiada na potrzeby użytkowników. Jakość przestrzeni i jej estetyka nie odpowiadają randze miejsca. Brak jest odpowiednio wykształconej, publicznej przestrzeni w centrum miejscowości, przyjaznej dla pieszych i sprzyjającej budowaniu lokalnej społeczności.
- W obrębie obszaru rewitalizacji istnieje niewykorzystany potencjał terenów zielonych w pobliżu Rudawy, które mogłyby stać się atrakcyjnym miejscem rekreacji i wypoczynku.
- Budynek dworca kolejowego i infrastruktura dla podróżnych znajduje się w bardzo złym stanie technicznym, nie funkcjonuje w należyty sposób. Brak również parkingu przy dworcu kolejowym. Samochody zaparkowane wzdłuż drogi stwarzają niebezpieczeństwo dla jej użytkowników i pogarszają estetykę przestrzeni. Brakuje centrum przesiadkowego odpowiadającego na potrzeby mieszkańców.
- Mieszkańcy Rudawy w badaniu społecznym szczególnie podkreślali problemy związane z niewystarczającą rozwiniętą infrastrukturą i ofertą spędzania czasu wolnego. Dla co drugiego ankietowanego zamieszkującego ten obszar jest to problem, który koncentruje się na terenie Rudawy w dużym stopniu. Ankietowani wprost przyznali, że brakuje im miejsc, gdzie mogliby w sposób bezpieczny i atrakcyjny spędzać czas wolny.

Obszar nr 4. Zabierzów

W granicach: fragment doliny Rudawy pomiędzy ul. Targową a Nad Wodą, ul. Rodziny Poganów, ul. Kolejowa do przejazdu pod torami kolejowymi, wzdłuż torów kolejowych do ul. Willowej, ul. Myszala, wzdłuż południowej granicy terenu Szkoły Podstawowej, ul. Szkolna do ul. Krakowskiej, fragment zabudowy jednorodzinnej oraz terenów dawnego kamieniołomu na południe od ul. Krakowskiej, ul. Śląska do ul. Kolejowej, ul. Kolejowa, ul. Sportowa, wzdłuż zachodniej granicy Gminnego Stadionu Sportowego oraz osiedla mieszkaniowego po północnej stronie torów kolejowych, ul. Sienkiewicza do ul. Kolejowej, ul. Kolejowa do ul. Rodziny Poganów.

Obszar ma powierzchnię ok. 0,44 km².

Rysunek 49. Zabierzów - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.

Główne cechy charakterystyczne obszaru:

- Stały, wysoki wzrost liczby mieszkańców, uwarunkowany przez wysokie (dodatnie) saldo migracji.
- Występowanie problemów alkoholowych wśród mieszkańców wyrażone największą liczbą zgłoszeń do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego. Na obszarze Zabierzowa wydano również największą ilość Niebieskich Kart (zakładanych rodzinom doświadczającym przemocy domowej). Niepokojącym jest fakt pogłębiania się niekorzystnych zjawisk społecznych z roku na rok.
- Zabierzów cechuje wysoki wskaźnik przedsiębiorczości, który jest wyraźnie wyższy od średniej dla gminy Zabierzów i najwyższy spośród wszystkich sołectw (172,6 - liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców).
- Nie wydzieliła się w granicach obszaru rewitalizacji terenów cennych przyrodniczo – przez obszar nie przeprowadzono granic obszarów chronionych.

- Zabierzów dotknięty jest zanieczyszczeniem powietrza w stopniu średnim (jest to najwyższy poziom zanieczyszczenia powietrza w obrębie gminy Zabierzów) i wysokim zagrożeniem hałasem akustycznym, wynikającym ze wzmożonego ruchu pojazdów samochodowych.
- Obszar charakteryzuje się najbardziej intensywnym rozwojem mieszkalnictwa oraz największą liczbą wniosków o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej.
- Brak odpowiednich, bezpiecznych, ogólnodostępnych placów zabaw dla dzieci, w szczególności w północnej części obszaru rewitalizacji.
- Niewykorzystany potencjał terenów w pobliżu doliny rzeki Rudawy, nieużytkowane i nieuporządkowane działki, niska jakość estetyczna otoczenia
- Nieuporządkowanie i chaos przestrzenny terenów przy dworcu kolejowym. Zaniedbany budynek samego dworca w Zabierzowie. Niewystarczające możliwości parkowania przy dworcu kolejowym, parking niedopasowany do dużych potrzeb użytkowników.
- Niebezpieczne, zbyt wąskie pobocze, będące najważniejszą drogą dojścia dzieci do Szkoły Podstawowej im. III Armii Wojska Polskiego, powodujące dla pieszych bezpośrednie zagrożenie. Dodatkowo, niewystarczające warunki lokalowe szkoły w stosunku do liczby uczniów, zbyt mała liczba sal lekcyjnych, konieczność wielozmianowej pracy.
- Nieporządek i zaśmiecenie obszaru dawnego kamieniołomu, będącego głównym miejscem wypoczynku i rekreacji mieszkańców sołectwa.
- Mieszkańcy Zabierzowa najczęściej zauważają problemy związane z rosnącym napływem nowych mieszkańców (69,6%). Ankietowani zauważają problemy związane z obsługą nowych mieszkańców i niewystarczającym dostępem do infrastruktury opieki nad małymi dziećmi (żłobki, przedszkola). Na uwagę zasługuje również problem niskiego poczucia bezpieczeństwa (60,9%). Przyczyną takiej sytuacji według badanych jest brak monitoringu oraz niewystarczająca ilość patroli służb porządkowych, co obniża odczuwany przez respondentów subiektywny poziom bezpieczeństwa indywidualnego.

Obszar nr 5. Zelków

W granicach: fragment terenów zielonych na południe ul. Sportowej do ul. Polnej, ul. Polna do pierwszej przecznicy, wzdłuż pierwszej przecznicy od ul. Polnej do ul. Ojcowskiej, ul. Ojcowska, fragment terenów mieszkaniowych na północ od ul. Sportowej, ul. Piękna, ul. Graniczna, ul. Jana Pawła II, ul. Willowa, ul. Sadowa, ul. Jana Pawła II do ul. Sportowej.

Obszar ma powierzchnię ok. 0,42 km².

Rysunek 50. Zelków- delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.

Główne cechy charakterystyczne obszaru:

- Zelków charakteryzuje jedna z najwyższych w skali gminy Zabierzów dynamika wzrostu liczby mieszkańców w latach 2011-2015 oraz najwyższy w gminie wskaźnik liczby nowych zameldowań w przeliczeniu na 100 mieszkańców (stan na 2015 r.). Na przestrzeni lat 2011 – 2015 liczba ludności wzrosła aż o 13%.
- W sołectwie odnotowano jeden z najwyższych w gminie wskaźników zgłoszeń problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno–Informacyjnego w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz wysoką liczbę włamań, kradzieży i rozbojów w stosunku do liczby mieszkańców.
- Obszar nie boryka się z trudnościami związanymi z wychowaniem dzieci i młodzieży - najniższy jest tu wskaźnik uczniów sprawiających problemy wychowawcze przypadających na 100 mieszkańców oraz dzieci zgłaszanych do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z powodu trudności wychowawczych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (na 100 mieszkańców).
- Zelków cechuje bardzo niska na tle gminy cena wynajmu 1m kw. lokalu użytkowego, jest ona dwukrotnie niższa niż średnia cena w gminie Zabierzów.
- Obszar odznacza się wysokim potencjałem przyrodniczym – na jego terenie znajdują się obszary Natura 2000 oraz Park Krajobrazowy, a także szlaki turystyczne.
- W centrum miejscowości widoczny jest konflikt przestrzenny – miejsce wypoczynku i rekreacji nie jest oddzielone od drogi, brak jest nasadzeń zieleni, która podniosłaby wartość estetyczną i funkcjonalną miejsca.

- Na obszarze rewitalizowanym istnieją niewykorzystane tereny rekreacji i wypoczynku, a istniejąca na nich infrastruktura jest częściowo przestarzała i źle funkcjonująca.
- Szkoła podstawowa działająca w Zelkowie posiada niewystarczające warunki lokalowe w stosunku do obecnej oraz prognozowanej liczby uczniów. Brakuje także odpowiedniego, bezpiecznego miejsca zabaw dla dzieci. Istniejąca infrastruktura jest niewystarczająca, teren placu zabaw jest zaniedbany i nie funkcjonuje w odpowiedni sposób.
- Problemy związane z niedostateczną infrastrukturą na potrzeby spędzania czasu wolnego, jak i zapewnienia potrzeb społecznych podkreślają w badaniach mieszkańcy Zelkowa (kolejno 42,6% i 36,8% wskazań). W Zelkowie brak jest, w opinii respondentów, terenów realizujących funkcje sportowo-rekreacyjne dla mieszkańców. Zauważalny jest na tym obszarze także problem starszych i samotnych ludzi, którzy nie mają przestrzeni do spotkań i rozwijania swoich zainteresowań.

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Wskaźniki obrazujące sytuację społeczną poszczególnych sołectw gminy Zabierzów.....	4
Tabela 2. Wskaźniki podsumowujące dla sfery społecznej.....	13
Tabela 3. Struktura ludności mieszkańców w podziale na gminę oraz sołectwa obejmujące obszary rewitalizacji (w latach 2010-2015).	15
Tabela 4. Liczba mieszkańców zamieszkujących obszary przeznaczone do rewitalizacji w roku 2015.	15
Tabela 5. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) oraz saldo ruchu wędrownego (migracji) w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.	16
Tabela 6. Uczniowie sprawiający problemy wychowawcze w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.	20
Tabela 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS oraz rodziny objęte pracą socjalną w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.	21
Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej OPS zamieszkująca obszary rewitalizacji w 2015 r.	21
Tabela 9. Zgłoszenia problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.	22
Tabela 10. Stan zagrożeń związanych z przestępczością w sołectwach obejmujących obszary rewitalizacji i w gminie Zabierzów w 2015 r.	23
Tabela 11. Liczba wydanych Niebieskich Kart na obszarach rewitalizacji w latach 2011-2015.	24
Tabela 12. Frekwencja wyborcza w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w wyborach samorządowych w 2014 r.....	25
Tabela 13. Wskaźniki podsumowujące dla sfery gospodarczej.....	27
Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.	29
Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.	29
Tabela 16. Przedsiębiorcy (indywidualna działalność gospodarcza oraz wspólnicy spółek cywilnych) wg głównego miejsca w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015 - nowe wpisy.....	30
Tabela 17. Procentowy udział podmiotów wg sektorów gospodarki w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w 2015 r.	30
Tabela 18. Średnia cena wynajmu lokalu użytkowego w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015.	31
Tabela 19. Wskaźniki podsumowujące dla sfery środowiskowej.....	33
Tabela 20. Obszary prawnie chronione na obszarze gminy Zabierzów w 2014 r.....	34
Tabela 21. Wskaźniki podsumowujące dla sfery technicznej.	39
Tabela 22. Nowo oddane budynki mieszkalne w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.	40
Tabela 23. Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz średnia roczna ilość awarii w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.	40

Tabela 24. Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej oraz średnia roczna ilość awarii w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2010-2015.	41
Tabela 25. Liczba wniosków o wydanie warunków technicznych przyłączenia do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.	41
Tabela 26. Liczba budynków podłączonych do sieci gazowej oraz średnia roczna ilość awarii w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2010-2015.	42
Tabela 27. Długość sieci drogowej oraz jej wyposażenie w oświetlenie nocne w sołectwach obszarów rewitalizacji i gminie Zabierzów w latach 2011-2015.	43
Tabela 28. Podstawowe cechy społeczno-demograficzne przebadanych	57
Tabela 29. Średnie z ocen różnych obszarów życia w gminie w podziale na wiek.....	59
Tabela 30. Ocena skali koncentracji problemów występujących na terenie gminy.	61
Tabela 31. Problemy koncentrujące się na obszarze 1. Karniowice.	63
Tabela 32. Problemy koncentrujące się na obszarze 2. Kleszczów.....	64
Tabela 33. Problemy koncentrujące się na obszarze 3. Rudawa.	65
Tabela 34. Problemy koncentrujące się na obszarze 4. Zabierzów.	66
Tabela 35. Problemy koncentrujące się na obszarze 5. Zelków.....	66
Rysunek 1. Sołectwa wybrane do objęcia działaniami rewitalizacyjnymi.	9
Rysunek 2. Lokalizacja obszarów rewitalizacji w odniesieniu do granic sołectw i gminy Zabierzów.....	11
Rysunek 3. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) oraz saldo ruchu wędrowskiego (migracji) w gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015.	16
Rysunek 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku na obszarze gminy Zabierzów w 2014 r.	17
Rysunek 5. Wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej dla gimnazjów z obszaru gminy Zabierzów za okres 2013 – 2015 - część humanistyczna.	18
Rysunek 6. Wskaźnik Edukacyjnej Wartości Dodanej dla gimnazjów z obszaru gminy Zabierzów za okres 2013 – 2015 - część matematyczno-przyrodnicza.....	19
Rysunek 7. Zgłoszenia problemów alkoholowych do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w gminie Zabierzów w latach 2011– 2015.	22
Rysunek 8. Wykroczenia w gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015.....	23
Rysunek 9. Przedsiębiorcy (indywidualna działalność gospodarcza oraz wspólnicy spółek cywilnych) na terenie gminie Zabierzów w latach 2011 – 2015 - nowe wpisy.....	28
Rysunek 10. Obszary chronione na obszarze gminy Zabierzów.	35
Rysunek 11. Występowanie obszarów leśnych oraz cieków wodnych na terenie gminy Zabierzów.	36
Rysunek 12. Narażenie mieszkańców gminy Zabierzów na zanieczyszczenie powietrza.	37
Rysunek 13. Komunikacja na obszarze gminy Zabierzów.	43
Rysunek 14. Podział administracyjny Gminy Zabierzów.....	45
Rysunek 15. Zniszczone stojaki na rowery przy terenie sportowym.	48
Rysunek 16. Teren placu zabaw na osiedlu mieszkaniowym.	48
Rysunek 17. Ogrodzony staw na terenie osiedla.	48

Rysunek 18. Zniszczone stojaki na rowery przy terenie sportowym.....	49
Rysunek 19. Budynek świetlicy - wejście oraz ściany budynku świetlicy	49
Rysunek 20. Boisko przy świetlicy i miejsce wypoczynku, zniszczone ogrodzenie	49
Rysunek 21. Tereny zielone pomiędzy świetlicą a centrum	50
Rysunek 22. Samochody parkujące na poboczu przy skrzyżowaniu z drogą krajową	50
Rysunek 23. Staw przy dolinie Rudawy, niewykorzystany teren zielony.	51
Rysunek 24. Teren przy boisku sportowym.	51
Rysunek 25. Przejście dla pieszych przy szkole podstawowej.....	51
Rysunek 26. Samochody na poboczu drogi przy dworcu kolejowym.	51
Rysunek 27. Budynek dworca i wejście na perony.	52
Rysunek 28. Teren w centrum, za obiektami usługowymi z widokiem na przystanek autobusowy i obiekty usługowe	52
Rysunek 29. Plac zabaw przy osiedlu mieszkaniowym.	53
Rysunek 30. Działki w bezpośrednim otoczeniu doliny rzeki Rudawy.....	53
Rysunek 31. Przejazd pod torami kolejowymi	53
Rysunek 32. Samochody zaparkowane przy dworcu kolejowym.....	53
Rysunek 33. Jedyne miejsce do parkowania rowerów przy dworcu.....	54
Rysunek 34. Budynek dworca, otoczenie zajęte przez samochody	54
Rysunek 35. Dojście do szkoły podstawowej	54
Rysunek 36. Dzikie miejsca ognisk, śmieci na terenie kamieniołomu	55
Rysunek 37. Częściowo zniszczona, nieodpowiednio dostosowana infrastruktura	55
Rysunek 38. Tereny rekreacyjne w centrum miejscowości.....	55
Rysunek 39. Boisko, tereny sportowe.	55
Rysunek 40. Miejsce wypoczynku na wyznaczonym szlaku oraz szlak wykorzystywany jako trasa biegowa.....	56
Rysunek 41. Plac zabaw przy szkole podstawowej	56
Rysunek 42. Średnie z ocen poszczególnych aspektów życia w gminie Zabierzów.....	58
Rysunek 43. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy wskazany obszar powinien zostać poddany rewitalizacji? [%].....	59
Rysunek 44. Odsetek wskazań na problemy, koncentrujące się na terenie gminy Zabierzów [%]*	61
Rysunek 45. Wyniki analiz społecznych oraz diagnozy przestrzenno-funkcjonalnej.	69
Rysunek 46. Karniowice - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.	70
Rysunek 47. Kleszczów - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.	72
Rysunek 48. Rudawa - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.	74
Rysunek 49. Zabierzów - delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.	76
Rysunek 50. Zelków- delimitacja obszaru zdegradowanego i wskazanego do rewitalizacji.	78

